

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Н. М. БАКАЯНОВА
І. О. БИЛИЦЯ

АДВОКАТУРА У СИСТЕМІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Навчально-методичний посібник

Освітня програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня магістра права
в Національному університеті «Одеська юридична академія»
галузь знань – 081 «Право»
спеціальність – 08 «Право»

Одеса
Фенікс
2020

*Рекомендовано Навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 5 від 02 липня 2020 року).*

Автори:

Бакаянова Н. М. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»;

Билиця І. О. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

Дудченко В. В. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри загальнотеоретичної юриспруденції Національного університету «Одеська юридична академія»;

Фурса С. Я. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Бакаянова Н. М., Билиця І. О.

- Б 19 Адвокатура у системі надання безоплатної правової допомоги [Електронне видання] : навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Адвокатура у системі безоплатної правової допомоги» (галузь знань 08 «Право», другий (магістерський рівень) для студентів I курсу денної форми навчання / Н. М. Бакаянова, І. О. Билиця. – Одеса : Фенікс, 2020. – 84 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/>

ISBN 978-966-928-560-7

УДК 347.965

ISBN 978-966-928-560-7

© Н. М. Бакаянова, І. О. Билиця, 2020

ВСТУП

Право на правову допомогу є необхідним елементом механізму забезпечення всіх інших прав і свобод людини і громадянина. У системі прав людини право на правову допомогу є специфічним правом оскільки при його реалізації здійснюється захист інших прав та свобод.

Основною метою вивчення навчальної дисципліни «Адвокатура у системі безоплатної правової допомоги» є забезпечення правильного засвоєння здобувачами вищої освіти знань про систему надання безоплатної правової допомоги в Україні та ролі адвокатури в ній.

Джерелами набуття студентами цих знань є вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти щодо стандартів організації і функціонування безоплатної правової допомоги, наукова та навчально-методична література з відповідних питань. Нормативно-правову основу навчальної дисципліни становлять: Конституція України, діючі закони України (насамперед, «Про безоплатну правову допомогу», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та ін.).

Завданням вивчення курсу «Адвокатура у системі безоплатної правової допомоги» є засвоєння студентами питань, передбачених програмою курсу, правильне розуміння основних категорій, інститутів та понять, які є предметом вивчення, набуття навичок тлумачення правових норм, що регламентують порядок організації системи безоплатної правової допомоги, а також навичок застосування цих норм у конкретних правових ситуаціях. Задля досягнення основної мети та вирішення завдань читається курс лекцій, проводяться семінарські та практичні заняття, організується самостійна підготовка студентів, передбачено написання наукових робіт, доповідей, рефератів.

Семінарські (практичні) заняття не повторюють, а доповнюють і поглиблюють теми лекційного курсу і навчальної літератури. Готуючись до семінару, здобувач вищої освіти вчиться обґрунтовувати і формулювати свої думки, працюючи на семінарському занятті він:

- набуває навички публічних виступів та ведення дискусії;

- виявляє свої знання, демонструючи свою обізнаність у набутих теоретичних знань та знань з діючого законодавства;

- формулює наукові позиції та вчиться їх відстоювати;

- зміцнює впевненість у набутих знаннях та переконаннях.

Для підготовки до семінарів (практичних занять) пропонуються теми та плани занять у вигляді переліку питань для обговорення, орієнтовний перелік рефератів, наукових доповідей, самостійних аналітичних робіт та самостійних робіт, задля виконання яких рекомендується нормативна та спеціальна література. Разом з рекомендованою літературою можуть бути використані інші доступні джерела. В кінці семінару (практичного заняття) викладач коротко формулює основні положення обговорюваної теми, оцінює виступи учасників семінару і робить узагальнюючий висновок. Пропущений з будь-яких причин семінар або практичне заняття, а також незадовільний виступ на занятті необхідно протягом тижня відпрацювати.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН З ВИКЛАДЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Залік	Екзамен	Кількість кредитів ECTS	Всього годин	Самостійна робота	Контрольні роботи	Курсові роботи	Всього ауд. год	Практичні заняття	Лекційні заняття	Семестр	Курс	Форма навчання
+	-	1,5	45	21	-	-	24	14	10	10	5	очна

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Лекційні заняття (год.)		Практичні заняття (год.)		Самостійна робота (год.)	
		денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна
1.	Право на безоплатну правову допомогу в системі основних прав людини	2	-	2	-	2	-
2.	Система надання безоплатної правової допомоги в Україні	2	-	2	-	4	-
3.	Порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги	2	-	2	-	4	-
4.	Контракт (договір) з адвокатом як підстава адвокатської діяльності з надання безоплатної вторинної правової допомоги	2	-	2	-	4	-
5.	Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу	2	-	6	-	7	-
Всього		10	-	14	-	21	-

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

ЛЕКЦІЇ

Лекція № 1

(денна форма навчання)

Тема

Право на безоплатну правову допомогу в системі основних прав людини

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сучасні тенденції розвитку правового забезпечення права на безоплатну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у сфері організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504. URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf
12. Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012 р. № 967/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12>.

13. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки: Закон України від 4 лип. 2012 р. URL: <http://legaid.gov.ua>.
14. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text.
15. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (змінami затвердженими 3'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.
16. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського Співтовариства від 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text.
17. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.
18. Резолюція (78) 8 Комітета міністрів о юридической помощи и консультация URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_132.
19. Резолюція 76 (5) про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах. URL: http://vg-su.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_2.pdf.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. Одеса, 2015. С. 426–428.
3. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України. К.: Факт, 2004. 336 с.
4. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.
5. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.
6. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. Академія адвокатури України. Київ, 2009 р. С. 142–148.
7. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.
8. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.
9. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12–16.
10. Данилевська Ю. О. Реалізація права особи на безоплатну правову допомогу в цивільному процесі / Ю. О. Данилевська, А. О. Данилевський // *Правовий часопис Донбасу*: зб. наук. праць. 2017. № 2 (60). 198 с. С. 27–33.
11. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.
12. Долежан В.В. Забезпечення права громадян на безоплатну правову допомогу / В.В. Долежан, М.В. Косюта // *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали 8-ої Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17 листоп. 2018 р.)*. 2018. 822 с. С. 364–366

13. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М. Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім. Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.
14. Ратушна Б. П. Право на безоплатну вторинну правову допомогу як запорука доступності правосуддя в Україні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2019. Вип. 8. С. 193-198.
15. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.
16. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворах, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.
17. Ремєскова Ю.О. Міжнародно-правові стандарти якості безоплатної правової допомоги. *Доступ до правосуддя у контексті судової реформи: матеріали загальнонац. юрид. форуму (м. Сєверодонецьк, 25 травня 2018 р.)*. 2018. С. 131-134. 312 с.
18. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. *Правовий простір: безоплатна допомога в Україні*. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Сміт.doc
19. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.
20. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одесса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

План

1. Поняття безоплатної правової допомоги.
2. Сутність та зміст права на безоплатну правову допомогу.
3. Правове регулювання реалізації права на безоплатну правову допомогу за законодавством України.
4. Право на безоплатну правову допомогу у міжнародному законодавстві.

Основний зміст

1. Поняття безоплатної правової допомоги.

Розвиток інституту правової допомоги нерозривно пов'язаний зі становленням інституту адвокатури. В історичних джерелах та юридичній літературі наявні непоодинокі відомості про надання безоплатної правової допомоги адвокатами. Наприклад, згідно Кодексу українського народу «Права, по которым судится малороссийский народ» 1743 року, адвокатом могли бути повнолітні, християнської віри, розумово й фізично повноцінні, світського стану чоловіки. Хоча їх робота оплачувалася, передбачалися випадки, коли адвокат повинен був здійснювати захист безкоштовно.

Трохи згодом, а саме після проведення судової реформи 1864 року тим, хто не уклав угоду з адвокатом, суд призначав його «за правом бідності». Для ведення цивільних справ осіб, що користувалися правом бідності, призначався присяжний повірений Радою присяжних повірених. Обов'язок ведення таких справ, у тому числі й кримінальних, вважався однією із найважливіших функцій присяжної адвокатури. Справи мали вестися присяжними повіреними з особливою увагою і найбільш ретельно. Отже, безоплатна правова допомога, як правозахисна система почала свій розвиток разом із розвитком інституту адвокатури.

Безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Законом України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року №3460-VI визначено, що в Україні надається первинна та вторинна безоплатна правова допомога.

Відповідно до частини 1 статті 7 цього Закону безоплатна первинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) надання правової інформації;
- 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);

3-1) надання консультацій, роз'яснень та підготовка проектів договорів користування земельними ділянками (оренда, суборенда, земельний сервітут, емфітевзис, суперфіцій) для сільського населення - власників земельних ділянок;

- 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Частини 1 статті 13 цього Закону визначає, що безоплатна вторинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 3) складення документів процесуального характеру.

2. Сутність та зміст права на безоплатну правову допомогу.

Право на правову допомогу виступає одним із найважливіших правових засобів, необхідним елементом механізму забезпечення всіх інших прав і свобод людини і громадянина. У системі прав людини право на правову допомогу є специфічним правом, оскільки при його реалізації здійснюється захист інших прав та свобод.

Право на правову допомогу має розглядатися як природне невідчужуване право особистості, що належить до першого покоління прав людини, а складову права на правову допомогу – право на безоплатну правову допомогу – слід відносити до прав другого покоління, до якого належать соціальні та економічні права людини. Про що свідчить, зокрема, можливість особи претендувати на справедливий розподіл соціальних ресурсів для задоволення власної фундаментальної потреби у правовій допомозі, а також переважно позитивний характер зобов'язань держави щодо цього права (зокрема, держава має взяти на себе зобов'язання із створення гарантій забезпечення права на безоплатну правову допомогу та ін.).

Таким чином, право на правову допомогу в об'єктивному розумінні є правовим інститутом, який являє собою сукупність міжнародних, конституційних і галузевих правових норм, що встановлюють право на правову допомогу та її гарантії.

За змістом ст. 64 Конституції України конституційне право кожного на правову допомогу, у тому числі безоплатну, в жодному випадку не може бути обмежене. Положення «кожен має право на правову допомогу» (ч. 1 ст. 59) є нормою прямої дії (ч. 3 ст. 8), і навіть у тому разі, якщо це право не передбачене відповідними законами.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну правову допомогу – гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову

допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу у випадках, передбачених цим Законом.

Очевидно, без забезпечення права на правову допомогу в умовах безперервного реформування законодавства навряд чи можливий ефективний захист усіх інших прав і свобод людини. І в даному контексті слід зазначити, що право на правову допомогу має двоїсту природу: з одного боку, воно існує як суб'єктивне приватне право людини, а з другого – це найважливіша гарантія захисту всіх інших прав і свобод.

Право на безоплатну правову допомогу є суб'єктивним тому, що дозволяє отримувати кожному певні блага (у даному випадку правову допомогу), а в об'єктивному розумінні є правовим інститутом, що являє собою сукупність конституційних та інших правових норм, що встановлюють право на правову допомогу та її гарантії. Дане право одночасно є і відносним, і абсолютним. Абсолютним тому, що ніхто – ні громадяни, ні держава – не має права перешкоджати отриманню правової допомоги. Відносність же полягає в тому, що для повного забезпечення конституційного права на правову допомогу необхідна активна діяльність уповноважених на те осіб.

3. Правове регулювання реалізації права на безоплатну правову допомогу за законодавством України.

Правовою основою забезпечення реалізації права на безоплатну правову допомогу є Конституція України, Закон України «Про безоплатну правову допомогу», Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», процесуальне законодавство, інші законодавчі акти, які будь-яким чином регулюють правові можливості отримання безоплатної правової допомоги. Важливу роль у правовому регулюванні відіграють міжнародні акти, прийняті з питань забезпечення права на безоплатну правову допомогу.

Конституція України гарантує кожному право на професійну правничу допомогу, у тому числі й безоплатну (ч. 1 ст. 59), що є об'єктивним правом, яке впливає із змісту Основного Закону, та є однією зі складових правового статусу особи. Забезпечення реалізації права на безоплатну правову допомогу породжує певні відносини, які формують складний міжгалузевий інститут правової допомоги. Норми, які регулюють ці відносини, можна поділити на: 1) загальні (ст. 1, ч. 2 ст. 3, ст. 21 Конституції України) і 2) спеціальні норми, що визначають основні принципи розвитку інституту правової допомоги в чинному законодавстві (ч. 1 ст. 55, ст. 59, ч. 2 ст. 63, ст. 131² Конституції України).

Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. регулює правовідносини у сфері надання безоплатної правової допомоги суб'єктам права на безоплатну первинну правову допомогу та суб'єктам права на безоплатну вторинну правову допомогу, що встановлені цим Законом.

Порядок надання безоплатної правової допомоги фізичним особам на благодійних засадах фізичними та юридичними особами, які займаються благодійною діяльністю самостійно або спільно з відповідними благодійними організаціями, регулюється відповідним законодавством і статутами цих організацій.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. визначає правові засади організації та діяльності адвокатури з надання професійної правничої допомоги. Слід зазначити, що реалізація положень законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність має здійснюватися у комплексі із застосуванням інших нормативно-правових актів, які забезпечують функціонування адвокатури у системі надання безоплатної правової допомоги.

Позитивним необхідно визнати прийняття Закону України від 04.07.2012 р. № 435-р «Про затвердження Концепції Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки», в якому зазначається, що Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція про статус біженців, Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах та інші міжнародні акти передбачають обов'язок

держави забезпечити безоплатну та ефективну правову допомогу особам, які її потребують, і встановити мінімальні вимоги доступу до такої допомоги.

У розвиток законодавства прийнято Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги» від 28.12.2011 р. №1362; «Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі» від 11.01.2012 р. №8; «Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу» від 17.09.2014 р. №465, інші підзаконні акти.

Норми процесуального законодавства України (КПК, ГПК, ЦПК, КАСУ, КпАПУ) закріплюють повноваження адвоката при здійсненні адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному, цивільному, адміністративному процесі. Діючий Господарський процесуальний кодекс України не містить норми, яка б гарантувала надання правової допомоги у господарському процесі, що потребує законодавчого удосконалення відповідно до положень Конституції України.

4. Право на безоплатну правову допомогу у міжнародному законодавстві.

Міжнародно-правові акти відіграють важливу роль у формуванні стандартів надання безоплатної правової допомоги. Звернемо увагу на положення деяких з них.

Стаття 14 (1) *Міжнародного пакту про громадянські і політичні права* передбачає, що справедливий судовий розгляд повинен забезпечуватися «при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого особі, або при визначенні його прав і обов'язків у будь-якому цивільному процесі». Зазначимо, що під терміном «цивільний процес» розуміється й широкий спектр цивільних та адміністративних спорів, тобто право на юридичну допомогу має надаватися в усіх випадках, якщо воно визнане необхідним основоположним компонентом права на справедливий розгляд, доступний кожному

Ст. 6 § 3 (с) *Європейської конвенції прав людини* передбачає, що кожен обвинувачуваний у вчиненні кримінального правопорушення має, як мінімум, такі права: захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника, якщо у нього недостатньо коштів для оплати послуг захисника, захисник призначається йому безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя. ЄСПЛ значно розвинув це положення, визначивши такі критерії обов'язкового надання безкоштовної юридичної допомоги у кримінальних справах: а) матеріальний (фінансовий) критерій: недостатність коштів, наявних у обвинуваченого, для самостійного несення витрат з оплати юридичної допомоги, яку він повинен обґрунтувати; б) коли необхідність надання безоплатних послуг захисника вимагають інтереси правосуддя: серйозність покарання, яке може бути призначене; юридична та фактична складність справи; здатність обвинуваченого здійснювати власний захист самостійно.

У *Принципах і керівних настановах щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя ООН* викладені особливо корисні в практичному плані конкретні рекомендації державам щодо того, як створити та надалі забезпечувати ефективну систему правової допомоги.

Важливіші принципи надання безоплатної правової допомоги відображені у *Резолюції 78 (8) «Про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації», прийнятій Комітетом міністрів Ради Європи 02.03.1978 р.* Так, ніхто не може бути через перешкоди економічного характеру позбавлений можливості використання або захисту своїх прав у будь-яких судах, повноваж-них виносити рішення по цивільних, господарських, адміністративних, соціальних чи податкових справах. Із цією метою кожна особа має бути наділена правом на необхідну безоплатну правову допомогу в судово-му провадженні. Безоплатна правова допомога має завжди надаватися особою, яка має право практикувати як адвокат відповідно до правових норм держави. Особа, якій надається допомога, має бути, наскільки це можливо, вільною у виборі кваліфікованого захисника. Призначена захисником особа повинна одержати належну

винагороду за виконану роботу в інтересах особи, яка отримує безоплатну правову до-помогу. Відповідальність за фінансування безоплатної правової допомоги має бути покладена на державу. Державі належить вжити необхідних заходів, щоб довести порядок надання безоплатної правової допомоги до відома широкого загалу та всіх зацікавлених сторін, зокрема, тих державних органів, до яких можуть звертатися особи з клопотанням про реалізацію їх права на бе-зоплатну правову допомогу.

Ці принципи знайшли подальшу деталізацію в певних практичних настановах, втілених у **рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи, зокрема № R (81) 7 від 14.05.1981 р. стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя** та ін. Можна назвати такі: право кожного на допомогу адвоката за рахунок держави, якщо особа не може сплатити гонорар, в усіх судових процедурах (кримінальних, господарських, адміністративних, цивільних тощо й у всіх судових інстанціях) із збереженням права на вибір адвоката; простота судових та позасудових процедур; можливе скорочення судових витрат; сприяння доступу до позасудових методів вирішення конфліктів тощо.

У **Рекомендації № R (93) 1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення від 08.01.1993 р.** вказується, що держави-члени мають сприяти ефективному доступу найбільш вразливих верств населення до судів, зокрема: а) через поширення надання безоплатної або інших форм правової допомоги на всі судові інстанції (цивільні, кримінальні, господарські, адміністративні, соціальні тощо) та на всі змагальні або незмагальні процеси незалежно від того, в якій якості виступають відповідні особи.

У **Резолюції (76) 5 Комітету міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах від 18.02.1976 р.** наголошується, що з метою усунення перешкод економічного характеру для доступу до правосуддя і надання незабезпеченим і малозабезпеченим особам більших можливостей здійснення їхніх прав у державах-членах доцільно гарантувати рівні умови отримання БПД громадянами держав – членів ЄС і тими іноземцями, щодо яких така рівність умов є найбільш обґрунтованою. Урядам держав-членів рекомендовано надавати на тих же умовах, що і власним громадянам, безоплатну правову допомогу по цивільних, господарських і адміністративних справах незалежно від характеру суду, який здійснює юрисдикцію, а) фізичним особам – громадянам будь-якої держави-члена; б) усім іншим фізичним особам, які постійно проживають на території держави-члена, де має відбуватися судове провадження.

Резолюція (78) 8 Комітету міністрів Ради Європи про юридичну допомогу і консультації від 02.03.1978 р. закріплює, що ніхто не може бути через перешкоди економічного характеру позбавлений можливості використання або захисту своїх прав у будь-яких судах, повноважних виносити рішення по цивільних, господарських, адміністративних, соціальних чи податкових справах. З цією метою кожна особа має бути наділена правом на необхідну безоплатну правову допомогу в судовому провадженні. При розгляді того, чи така допомога є необхідною, слід урахувати: а) фінансові можливості та зобов'язання відповідної особи; б) очікувані судові витрати.

Правове регулювання надання права на безоплатну правову допомогу відповідно до міжнародних стандартів є важливою умовою верховенства закону та демократії в суспільстві.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Яка правова природа права на безоплатну правову допомогу?
2. В чому полягає мета безоплатної правової допомоги?
3. Яка роль міжнародно-правових актів в регулюванні безоплатної правової допомоги?

Тема

Система безоплатної правової допомоги в Україні.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про систему безоплатної правової допомоги в Україні

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок щодо організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

План

1. Системи безоплатної правової допомоги в сучасному світі.
2. Функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні.
3. Напрями реформування сфери безоплатної правової допомоги в Україні.
4. Взаємодія Національної асоціації адвокатів України з органами системи безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.

12. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

13. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

14. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

15. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

16. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змiнами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

17. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

2. Артем'єва Н. Суб'єкти, які надають безоплатну правову допомогу у цивільному судочинстві України. Підприємництво, господарство і право: Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. 2018. № 4. С. 5-10.

3. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

4. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

5. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

6. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

7. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

8. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

9. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

10. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

11. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

12. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

13. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворах, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.
14. Рішко М. І. Суб'єкти права на безоплатну вторинну та первинну правову допомогу в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2017. Т. 14, № 1. С. 278-283
15. Рогатинська Н. З. Розбудова системи безоплатної правової допомоги в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 162-166.
16. Система безоплатної правової допомоги має бути найбільшим незалежним правозахисним інструментом в Україні. *Бюлетень Мін'юсту України*. 2019. № 9. С. 10-11.
17. Система безоплатної правової допомоги в Україні – одна з найбільш передових серед усіх 47 країн-членів Ради Європи. *Бюлетень Мін'юсту України*. 2020. № 4. С. 13-16.
18. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.
19. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.
20. Струкова К. О. Адміністративно-правові засади діяльності мережі центрів безоплатної правової допомоги в системі юстиції. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1. С. 48-52.
21. Шестерніна Н. П. Гарантії та стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 1. С. 120-125.
22. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Основний зміст

1. Системи безоплатної правової допомоги в сучасному світі.

Будь-яка система юридичної допомоги є результатом правових, соціальних і політичних дій, а процес створення нової моделі юридичної допомоги зумовлюється проведеними реформами в системі правосуддя.

Особливості реалізації безоплатної правової допомоги в країнах ЄС передбачають такі моделі.

1. Модель «pro bono». Юридична допомога бідним і особливо нужденним надається безкоштовно і часто є обов'язковою для адвокатів. Практика надання послуг у системі «pro bono» широко використовується великими юридичними фірмами, які розглядають роботу «pro bono» як частину своїх зобов'язань перед суспільством, а також як можливість для фірми і адвокатів займатися благодійністю, а молодим адвокатам – отримати досвід. Багато фірм вимагає від адвокатів певної кількості годин роботи з надання безкоштовних юридичних послуг в місяць/рік, а в деяких із них це виступає одним із критеріїв оцінки діяльності юриста, яка враховується при просуванні по службі або збільшенні оплати. Разом із тим, у жодній з європейських країн не передбачений обов'язок адвокатів надавати юридичну допомогу на громадських засадах.

2. Контрактна модель (модель *judicare*) – система, при якій спеціальний державний орган укладає договір (контракт) з адвокатом, юридичною фірмою про надання безоплатної правової допомоги по певній кількості справ або за певними категоріями справ, оплата за яку здійснюється за рахунок державного бюджету. Така модель використовується в Австрії, Англії,

Уельсі, Бельгії, Норвегії, Нідерландах, Шотландії, Швеції, Франції, Данії та Німеччині. Таку модель залежно від методів виплати гонорарів приватним адвокатам поділяють на *judicare* в чистому вигляді (*pure judicare*) і «черговий адвокат» (*duty counsel*).

3. Модель *judicare* в чистому вигляді (*pure judicar*). Суть її полягає в тому, що адвокати отримують оплату за надану юридичну допомогу від держави через місцеві адміністрації або колегії адвокатів чи іншу організацію. У деяких випадках суди направляють осіб, які мають право на отримання безоплатної правової допомоги, до адвокатів, які беруть участь у програмі з надання субсидованої державою юридичної допомоги. У таких випадках адвокати надають свої рахунки суду для їх перевірки і подальшої виплати з бюджетних коштів за здійснену правову допомогу або за конкретний її вид або у вигляді погодинної оплати, або з розрахунку максимального платежу за послугу незалежно від тривалості її надання. Досвід зарубіжних країн показує, що така модель значно дорожче, ніж модель, при якій адвокат отримує фіксовану заробітну плату.

5. Модель «черговий адвокат» (*duty counse*). За такої моделі адвокати працюють на неповну ставку, а оплата наданої ними допомоги здійснюється за кожен день їх участі як захисника або представника у випадках, коли необхідно забезпечити надання безоплатної юридичної допомоги.

6. Модель публічного (громадського, державного) захисника. Ця модель характеризується тим, що держава чи орган, керуючий системою безоплатної правової допомоги, створює постачальника юридичної допомоги – систему офісів (бюро, ради, служби, центри, комісії тощо) за територіальним принципом, завдяки чому малозабезпечені категорії населення мають доступ до юридичної допомоги. Така модель найбільш ефективна тоді, коли громадянам необхідно отримати консультацію, пораду чи представництво своїх інтересів по типових нескладних справах. Якщо вирішення проблеми вимагає тривалого часу, клієнт направляється до конкретного юриста офісу, що спеціалізується в певній галузі права. Така модель існує у Шотландії, Уельсі, Литві, Росії та деяких інших країнах. Модель публічного (громадського, державного) захисника відрізняється від системи *judicare* тим, що держава організовує мережу спеціалізованих закладів для надання допомоги малозабезпеченим. Як правило, такі заклади орієнтовані на надання найпростіших послуг (базових консультацій та роз'яснень). Вимоги до кваліфікації таких співробітників можуть бути значно нижче, ніж вимоги, що ставляться, наприклад, до особи, яка бажає отримати допуск до судового представництва. Наприклад, у Нідерландах до роботи в так званих «вікнах юридичної допомоги» часто залучаються особи, юридична освіта яких є недостатньою для отримання статусу адвоката (рівень бакалавра).

7. Модель «*ex officio*». За нею держава в особі компетентних органів та осіб (прокурора, слідчого, поліції, суду), призначає через професійні організації адвокатів -захисників чи представників - для надання юридичної допомоги та оплачує їх роботу з коштів державного бюджету. Для певної частини адвокатів, які не мають клієнтури, або тільки вступили в адвокатську спільноту, або здійснюють адвокатську діяльність у регіонах, де чисельність адвокатів перевищує попит на юридичну допомогу, призначення на такі справи є основним джерелом їх доходу. Така модель характерна для більшості колишніх соціалістичних країн Центральної та Східної Європи.

8. Змішана модель являє собою таку систему, яка поєднує елементи перших двох розглянутих вище та інших моделей: надання безоплатної правової допомоги здійснюється через незалежну державну організацію – бюро, ради, служби, центри тощо (тобто модель публічного захисника) із залученням адвокатів на основі укладеного з ними договору по окремих справах (контрактна модель), а також з використанням інших моделей (юридичних клінік, моделі «*pro bono*», параюристів (без освіти, «громадські радники») та інших різновидів моделей. Змішана модель має місце, якщо система безоплатної правової допомоги складається з надання державної (перший етап) та приватної (другий етап) безоплатної правової допомоги. Змішана модель використовується в багатьох країнах.

Аналіз систем безоплатної правової допомоги у країнах дозволяє зробити висновок, що багато країн мають розвинену та ефективну систему. Однак поряд із позитивним досвідом

існують певні проблеми, які перешкоджають їх ефективній діяльності, характерними з яких зокрема є: 1) відсутність централізованого органу управління системою безоплатної правової допомоги та здійснення контролю за її якістю; 2) обмежений доступ до допомоги адвоката на стадії досудового розслідування та відсутність обов'язку посадових осіб інформувати підозрюваного про його права мати адвоката та надання допомоги у доступі до останнього; 3) обмеження прав адвоката під час допиту обвинуваченого; 4) низький рівень порогу бідності для надання допомоги; 5) недостатнє фінансування систем БПД.

2. Функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» в Україні створено систему надання безоплатної правової допомоги. Так, за **ст. 6¹ Закону** до системи надання безоплатної правової допомоги належать:

- 1) Координаційний центр з надання правової допомоги;
- 2) суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги;
- 3) суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є:

- 1) органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) фізичні та юридичні особи приватного права;
- 4) спеціалізовані установи;
- 5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

В зазначених органах відповідно до ст. 11 здійснюється проведення особистого прийому осіб висококваліфікованими працівниками, які можуть чітко і доступно надати роз'яснення положень законодавства та консультації з питань реалізації прав і свобод людини і громадянина та виконання обов'язків.

Відповідно до ст. 12 органи місцевого самоврядування з урахуванням потреб територіальної громади відповідної адміністративно-територіальної одиниці можуть утворювати в порядку, встановленому законом, спеціалізовані установи з надання безоплатної первинної правової допомоги. Такі установи є неприбутковими організаціями, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку із своїм найменуванням, фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів, інших не заборонених законодавством джерел. Повноваження та порядок діяльності спеціалізованих установ з надання безоплатної первинної правової допомоги встановлюються Положенням про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги.

Органи місцевого самоврядування можуть укладати з юридичними особами приватного права, які відповідно до свого статуту мають право надавати правову допомогу, договори про надання на постійній або тимчасовій основі первинної правової допомоги на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Порядок та критерії залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги затверджуються Міністерством юстиції України.

Відповідно до ч. 7 ст. 12 Органи місцевого самоврядування можуть залучати до надання безоплатної первинної правової допомоги адвокатів. Адвокат чи юридична особа приватного права, з якими укладено договір про надання первинної правової допомоги, зобов'язані надавати високоякісну допомогу в обсязі та строки, визначені договором.

Таким чином, адвокати надають й безоплатну первинну правову допомогу.

Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні є:

- 1) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- 2) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Відповідно до стаття 21 у редакції зі змінами від 03.07.2018 р. «надання безоплатної вторинної правової допомоги адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

на постійній основі за контрактом, та працівниками центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги».

Міністерство юстиції України утворює регіональні (республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні, Київський та Севастопольський міські) та місцеві (районні, міжрайонні, міські, міськрайонні, міжрайонні та районні у містах) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги є територіальними відділеннями Координаційного центру з надання правової допомоги і утворюються з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці та забезпечення доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги.

Так, наприклад, в Одеській області, створено 1 регіональний та 7 місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Арцизький (у складі якого діє 3 бюро правової допомоги), Ізмаїльський (3 бюро), Котовський (складається з 8 бюро), Роздільнянський (3 бюро), Перший (5 бюро), Другий (немає структурних підрозділів - м. Одеса) та Третій (3 бюро) одеські місцеві центри.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечують надання всіх видів безоплатної правової допомоги. Під час виконання функцій з надання безоплатної вторинної правової допомоги центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги взаємодіють із судами, органами прокуратури та іншими правоохоронними органами, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Діяльність кожного центру поширюється на територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Управління системою надання безоплатної правової допомоги та її фінансування здійснюється у порядку, встановленому Законом «Про безоплатну правову допомогу».

Повноваження регіональних та місцевих центрів встановлені Положенням про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги від 02 липня 2012 року №967/5 у редакції наказу Міністерства юстиції України від 24 травня 2016 року № 1487/5 (із змінами від 22.12.2016 р.).

Регіональний центр очолює директор, який призначається на посаду і звільняється з посади директором Координаційного центру. Місцевий центр очолює також очолює директор, який призначається на посаду і звільняється з посади директором Координаційного центру.

Фінансування безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється за рахунок видатків Державного бюджету України. Бюджет на забезпечення формування та функціонування системи БПД у 2019 році складає 390,5 млн. грн.; бюджет на оплату послуг та відшкодування витрат адвокатів з надання БВПД – 337, 7 млн. грн.

Сьогодні створено повноцінну систему безоплатної правової допомоги, що нині налічує понад 551 точку доступу по всій країні, у тому числі 432 бюро правової допомоги, що функціонують у малих містах та селищах – від 11 до 26 у кожному регіоні, 23 регіональних центри та 96 місцевих. За період функціонування забезпечила захист та консультування з правових питань понад 900 000 особам. У 2018 році до центрів та бюро правової допомоги надійшло понад 623,8 тис. звернень від українців. Це на 10 % більше, ніж у 2017 році. За січень 2019 - 53163 звернення до місцевих центрів в Україні.

3. Напрями реформування сфери надання безоплатної правової допомоги в Україні.

Судово-правова реформа, що триває в Україні, передбачає реформування системи надання безоплатної правової допомоги. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, яку схвалено Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, констатувала відсутність комплексного підходу та збалансованості у розподілі повноважень у системі надання безоплатної правової допомоги.

Комплексний підхід до оновлення суспільного життя не означає відкидання найкращих традицій та здобувань минулого, але полягає в усунуванні непрацюючих механізмів, неефективних форм взаємодії, законодавчих прогалин та виправленні помилок.

Серед очікуваних результатів реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р., вказуються забезпечення якісної і доступної правової допомоги через адвокатуру та ефективну систему безоплатної правової допомоги, розширення можливості надання первинної та вторинної безоплатної правової допомоги у цивільних та адміністративних справах.

Положення чинного законодавства, що регулюють право особи на правову допомогу, потребують свого подальшого вдосконалення. Так, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги можуть призначати адвоката, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, подавати клопотання про виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, з підстав, до яких, зокрема, віднесено неналежне виконання зобов'язань за умовами договору. Доручення від центру та звітність перед центром обмежує процесуальну незалежність адвоката, порушує принцип конфіденційності адвокатської діяльності.

Центри не є суб'єктом надання безоплатної правової допомоги в розумінні ст. 25 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» (права суб'єктів), центри самостійно, як юридичні особи, не надають правову допомогу, а виконують адміністративно-організаційну функцію, що впливає з Закону: «центр організує, центр забезпечує». Інакше, центр як юридична особа повинен нести відповідальність за ненадання або неякісне надання правової допомоги.

Передбачення у ст. 21 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в суді у спорах, що виникають з трудових відносин, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також щодо представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, або для складання документів процесуального характеру працівником Центру оцінюється критично адвокатською спільнотою. Надання такого права працівнику центру з надання БВПД призводить до зменшення ролі адвокатів в наданні безоплатної правової допомоги, знецінення їхньої праці, формує загрозу надання некваліфікованої правничої допомоги громадянам та збільшення видатків із бюджету на оплату працівників центрів з надання БВПД.

Процедура укладання договору Центром із клієнтом законодавством чітко ще не визначена: а) нечітко визначений механізм укладання договору з клієнтом; б) укладання договору/контракту центром з адвокатом потребує більш детальної регламентації; в) механізм укладання тристороннього договору (центр – адвокат – клієнт) взагалі не передбачений у Законі України «Про безоплатну правову допомогу». Законом закріплені обов'язки адвоката, проте відсутні обов'язки клієнта, крім правдивого подання відомостей про фінансовий стан.

Термінового вирішення потребують реалізація права на вільний вибір захисника, спрощення процедури звітності адвокатів.

У Закон України «Про безоплатну правову допомогу» треба внести такі зміни та доповнення: 1) надати можливість особі, яка потребує допомоги, безпосередньо звертатися до центрів з надання безоплатної правової допомоги. Повноваження адвоката повинні визначатися договором із клієнтом або ордером, оскільки існування доручення від центру обмежує процесуальну незалежність адвоката; 2) встановити можливість фінансування безоплатної правової допомоги благодійними організаціями, фондами та ін., вказавши, яким саме органом буде проводитися пошук і залучення таких коштів: Центрами, Міністерством юстиції України, місцевою владою; 3) доповнити Закон окремою статтею щодо якості допомоги, зокрема вказавши, що «якість безоплатної правової допомоги забезпечується системою управління якістю, яка включає стандарти і критерії якості, методи контролю й моніторингу якості та інші механізми забезпечення якості»; 4) закріпити положення щодо забезпечення гарантій незалежності адвокатів при здійсненні професійних обов'язків; 5) виключити центри із числа суб'єктів надання безоплатної правової допомоги, оскільки вони як юридичні особи самостійно не надають правову допомогу, а виконують адміністративно-організаційну функцію; 6) встановити можливості припинення договору надання безоплатної правової допомоги з вини клієнта, зокрема вимагання від адвоката протизаконних дій; 7) консультування з питань права і

представництво інтересів у суді, тобто основні правові послуги, повинні бути віднесені до виключної компетенції адвокатів. Урядові органи, центри чи інші організації можуть забезпечувати, фінансувати чи організовувати систему надання безоплатної правової допомоги, але надаватися така допомога має лише адвокатами; 11) запровадити чіткі критерії та автоматизований механізм розподілу справ між адвокатами.

Система принципів правової допомоги має бути єдиною для всіх видів правової допомоги і складатися з: принципу законності; принципу компетентності і добросовісності; принципу незалежності; принципу превентивності; принципу недопустимості конфлікту інтересів; принципу конфіденційності. Порушення хоча б одного із зазначених принципів повинно мати наслідком визнання правової допомоги неякісною та відшкодування збитків суб'єктом надання правової допомоги.

Напрямами вдосконалення системи безоплатної правової допомоги в Україні необхідно визнати: 1) розширення кола осіб, які мають право на отримання безоплатної правової допомоги; 2) спрощення порядку перевірки та посвідчення права на отримання допомоги; 3) більш широке використання можливостей інформування громадян, які мають право на безоплатну правову допомогу, про можливості отримання допомоги та порядок звернення за нею; 4) розвиток співпраці між суб'єктами державної та недержавної систем безоплатної правової допомоги: слід передбачити більш широку участь громадських організацій та юридичних клінік вищих навчальних закладів, розвиток програми самопомоги (підготовки громадян до самостійного представництва своїх інтересів у суді); 5) модернізація програми безоплатної правової допомоги у зв'язку з розвитком інформаційних технологій; 6) забезпечення гарантій незалежності адвокатів та дотримання інших принципів адвокатської діяльності при наданні безоплатної правової допомоги; 7) передача частини повноважень від державних органів Національній асоціації адвокатів України, адже саме адвокати є основними суб'єктами надання безоплатної правової допомоги.

Завдання на 2019 рік – вдосконалення територіальної та внутрішньої структури системи БПД, імплементація результатів функціонального аналізу, запровадження нових проектів *медіацію у справах неповнолітніх, створення незалежних провайдерів БПД на базі юридичних клінік, наприклад – Бюро правової допомоги на базі юридичної клініки «Pro bono» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

У напрямі підвищення ефективності управління системою БПД та оптимізації відповідних видатків з державного бюджету планується, що 22 місцеві центри з надання БВПД будуть реорганізовані у 10 місцевих центрів з надання БВПД у Дніпропетровській, Миколаївській, Полтавській, Запорізькій, Харківській, Львівській, Одеській областях та м. Києві.

Другий одеський місцевий центр з надання БВПД отримає назву Одеський місцевий центр з надання БВПД. Перший одеський місцевий центр з надання БВПД та Третій одеський місцевий центр з надання БВПД внаслідок реорганізації приєднуються до Одеського місцевого центру з надання БВПД.

Координаційний центр з надання правової допомоги утворив комісії з реорганізації місцевих центрів з надання БВПД та затвердив їх голів. У свою чергу, голови комісій мають затвердити персональний склад комісій, забезпечити здійснення заходів, пов'язаних з реорганізацією. *Це дасть можливість скоротити адміністративні функції. Ресурси, що звільняються, будуть спрямовані на підвищення якості послуг, що надаються клієнтам системи БПД.*

4. Взаємодія Національної асоціації адвокатів України з суб'єктами системи безоплатної правової допомоги.

Одним з основних напрямків взаємодії адвокатури та держави є діяльність адвокатів в системі надання безоплатної правової допомоги.

Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 р. врегулював правовідносини в сфері надання безоплатної правової допомоги та визначив адвокатів як

суб'єктів надання безоплатної вторинної правової допомоги, до якої відноситься захист в кримінальному провадженні, представництво і складання процесуальних документів.

Роль адвокатури в сфері безоплатної правової допомоги зазначається і в Національній стратегії в сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р.

Комітет з питань безоплатної правової допомоги при НААУ створений згідно з рішенням Ради адвокатів України від 04 липня 2015 року № 74 та є постійно діючим колегіальним дорадчим органом, утвореним при Національній асоціації адвокатів України.

Метою створення Комітету є моніторинг функціонування та розвитку системи безоплатної правової допомоги в Україні, проведення аналізу та узагальнення інформації з питань надання безоплатної правової допомоги, розробка змін до законодавства України про безоплатну правову допомогу та пов'язаних з ним актів, налагодження відносин у сфері надання безоплатної правової допомоги.

Комітет відповідно до мети:

розробляє проекти актів законодавства у сфері надання безоплатної правової допомоги та вносить їх на розгляд Раді адвокатів України;

збирає, узагальнює і аналізує інформацію з питань надання безоплатної правової допомоги;

бере участь в організації і проведенні семінарів, конференцій, тренінгів та інших заходів Національної асоціації адвокатів України;

взаємодіє з регіональними органами адвокатського самоврядування з питань, що належать до його компетенції;

взаємодіє з громадськими організаціями з метою обговорення та узагальнення напрацювань з питань надання безоплатної правової допомоги;

розглядає звернення в межах своїх повноважень;

виконує інші функції в межах компетенції за дорученням Ради адвокатів України, Голови НААУ, РАУ.

У 2013 році був укладений Меморандум про співпрацю між Національною асоціацією адвокатів України та Міністерством юстиції України в сфері надання безоплатної правової допомоги. Робочими органами, що забезпечують виконання цього Меморандуму, є Рада адвокатів України і Координаційний центр з надання правової допомоги. Пріоритетними напрямками їх співпраці є: інформаційна взаємодія; дотримання гарантій адвокатської діяльності та захист професійних прав адвокатів; розробка, затвердження та впровадження стандартів якості надання безоплатної правової допомоги; моніторинг і оцінка якості надання адвокатами юридичної допомоги; підвищення кваліфікації адвокатами.

Відповідно до Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги від 2 липня 2012 №967 до повноважень регіональних і місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги відноситься проведення моніторингу якості надання адвокатом безоплатної вторинної правової допомоги, в тому числі, шляхом спостереження за роботою адвоката в судовому засіданні, інтерв'ювання клієнтів з їх згоди.

Принцип незалежності здійснення адвокатської діяльності та принцип конфіденційності передбачають, щоб адвокати були позбавлені того, щоб представляти адвокатські досьє співробітникам центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, бути вільними від їх оцінок адвокатської діяльності. Звітність повинна стосуватися виключно факту виконання адвокатами доручень центрів.

Невиправдано складний механізм оцінки дій адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу, полягає в тому, що їх дії і адвокатське досьє розглядаються спочатку працівниками центрів, потім передаються в комісії по оцінці якості, повноти та своєчасності надання безоплатної правової допомоги, які створюються при радах адвокатів регіонів. Такі комісії не мають повноважень щодо вирішення питання про відповідальність адвоката, тому передають матеріали перевірки зі своїм висновком в дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. Адвокатське досьє проходить три кола, хоча тільки дисциплінарний орган адвокатури має передбачені законом повноваження щодо оцінки дій

адвоката. У зв'язку з цим, необхідно спростити діючий порядок, поліпшити взаємодію між центрами з надання вторинної правової допомоги та органами адвокатського самоврядування.

26 жовтня 2018 р. Національна асоціація адвокатів України уклала Меморандум про взаєморозуміння з Координаційним центром з надання правової допомоги, Українським фондом правову допомогу, Українською Гельсінською спілкою з прав людини, Харківською правозахисною групою щодо посилення експертного потенціалу в сфері доступу вразливих категорій населення до правосуддя в кримінальному виробництві, що вказує на подальший пошук оптимальних шляхів взаємодії адвокатури та громадянського суспільства з державою.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Які органи входять до системи безоплатної правової допомоги?
2. Яким чином взаємодіють органи безоплатної правової допомоги з органами адвокатського самоврядування?
3. Яка різниця між первинною та вторинною правовою допомогою?

Тема

Порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

План

1. **Склад та повноваження комісії з проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.**
2. **Оголошення конкурсу та подання документів для участі у конкурсі.**
3. **Вимоги до професійного рівня адвокатів та методика їх оцінювання**
4. **Проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.**
5. **Реєстр адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу.**

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

11. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.

12. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

13. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

14. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

15. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

16. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змiнами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

17. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

3. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

4. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

5. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

6. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

7. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

8. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

9. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

10. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

11. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

12. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворак, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.
13. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.
14. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.
15. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.
16. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Основний зміст

1. Склад та повноваження комісії з проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Згідно Постанови Кабінету міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362 «Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги» у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р. № 575, конкурс проводиться комісіями, що утворюються головними територіальними управліннями юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі.

Комісія утворюється на території адміністративно-територіальної одиниці, в якій оголошено конкурс, у складі не менш як семи та не більш як дев'яти осіб. Персональний склад комісії затверджується відповідним головним територіальним управлінням юстиції за поданням директора відповідного регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або особи, яка виконує його обов'язки. Головою комісії визначається директор відповідного регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або особа, яка виконує його обов'язки (у виняткових випадках – заступник директора регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги), секретарем – інший працівник зазначеного центру, який має право голосу.

Склад комісії формується, зокрема, з представників адвокатури, головного територіального управління юстиції, центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, а також суддів, представників громадських об'єднань та юридичних вищих навчальних закладів (за їх згодою).

Під час проведення конкурсу можуть бути присутні спостерігачі.

Члени комісії здійснюють свої повноваження на громадських засадах і не можуть брати участі у конкурсі.

Повноваження Комісії:

- 1) забезпечує розгляд документів, надісланих адвокатами та проведення індивідуальних співбесід з адвокатами;
- 2) оцінює адвокатів за критеріями та методикою, визначеними Порядком;
- 3) забезпечує відкритість та прозорість проведення конкурсу, запобігання конфлікту інтересів під час його проведення, захист персональних даних та до моменту завершення конкурсу – конфіденційність результатів оцінювання адвокатів;
- 4) приймає рішення у зв'язку з проведенням конкурсу. Рішення комісії оформлюються відповідними протоколами, що підписуються усіма членами комісії, які були присутні на

відповідному засіданні або брали участь в оцінюванні адвокатів на відповідному етапі проведення конкурсу;

5) інформує Координаційний центр про порушення механізму проведення конкурсу;

6) здійснює інші повноваження щодо організації та проведення конкурсу згідно з цими Порядком і умовами.

Засідання комісії є правоможним у разі участі в ньому не менш як двох третин її складу. Організаційне забезпечення роботи комісій здійснюється Координаційним центром з надання безоплатної правової допомоги.

2. Оголошення конкурсу та подання документів для участі у конкурсі.

Оголошення про проведення конкурсу оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Мін'юсту, Координаційного центру, відповідних головних територіальних управлінь юстиції, регіональних центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги (далі – регіональні центри) не пізніше ніж за 30 днів до кінцевого строку реєстрації для участі у конкурсі, визначеного планом-графіком.

В оголошенні про проведення конкурсу зазначаються такі відомості: 1) підстава для проведення конкурсу; 2) вимоги до адвокатів; 3) спосіб та строки реєстрації для участі у конкурсі та проходження дистанційного курсу; 4) посилання на веб-сторінку реєстрації для участі у конкурсі; 5) дата і місце проведення конкурсу; 6) прізвище, ім'я, по батькові, номер телефону, адреса електронної пошти та інші контактні дані осіб, які забезпечують зв'язок з адвокатами.

Реєстрація адвоката для участі у конкурсі здійснюється на веб-сторінці реєстрації, посилання на яку зазначено в оголошенні про проведення конкурсу. На веб-сторінці реєстрації адвокат заповнює анкету та біографічну довідку, форми яких встановлені Мін'юстом, зазначає адресу електронної пошти для отримання інформації у зв'язку з конкурсом і завантажує скановані копії: 1) згоди на обробку персональних даних, форма якої встановлена Мін'юстом; 2) заяви, форма якої встановлена Мін'юстом; 3) усіх заповнених сторінок паспорта громадянина України або іншого документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України чи паспортного документа іноземця; 4) свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю; 5) мотиваційного листа (до 500 слів), складеного у довільній формі.

Відомості про адвоката повинні бути внесені до Єдиного реєстру адвокатів України.

За достовірність відомостей, що містяться у надісланих сканованих та посвідчених адвокатом копіях документів, відповідає адвокат. Оригінали цих документів адвокати пред'являють на другому етапі проведення конкурсу під час проходження індивідуальної співбесіди.

Після заповнення цих форм та завантаження сканованих копій документів адвокат надсилає їх з використанням веб-сторінки реєстрації на опрацювання Координаційному центру. Координаційний центр забезпечує перевірку наявності надісланих адвокатами сканованих копій документів і відомостей про адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів України та у разі їх відповідності встановленим вимогам запрошує адвоката не пізніше трьох робочих днів з дня надходження копій документів для проходження дистанційного курсу шляхом надіслання на відповідну адресу електронної пошти адвоката повідомлення, в якому зазначаються посилання на адресу веб-сторінки такого курсу, ідентифікатори доступу (логін і пароль) та дата і час відкриття доступу до проходження курсу. У разі невідповідності копій документів та/або відсутності відомостей про адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів України Координаційний центр не пізніше трьох робочих днів з дня надходження документів надсилає на адресу електронної пошти адвоката відповідне повідомлення. При цьому до моменту завершення строку реєстрації, зазначеного в оголошенні про проведення конкурсу, адвокат може повторно пройти процедуру реєстрації для участі в конкурсі.

Проходження адвокатами дистанційного курсу здійснюється у строк, зазначений у плані-графіку. Дистанційний курс містить перевірочні тестові завдання, оцінювання яких

здійснюється автоматично з використанням засобів системи управління контентом відповідного дистанційного курсу. Результат проходження курсу формується автоматично.

Після закінчення встановленого строку проходження дистанційного курсу Координаційний центр у строк, визначений у плані-графіку, надсилає голові та секретарю відповідної комісії з використанням засобів електронного зв'язку скановані адвокатом копії документів та результати проходження дистанційного курсу за формою, встановленою Мін'юстом. У разі коли адвокат не зареєструвався для проходження дистанційного курсу або не повністю пройшов його, внаслідок чого результат проходження курсу не було сформовано, Координаційний центр зазначає таку інформацію під час надіслання копій документів відповідній комісії.

3. Вимоги до професійного рівня адвокатів та методика їх оцінювання.

Впровадження конкурсного підходу щодо адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної допомоги, як правило, обґрунтовують тим, що конкурс не передбачає повторну оцінку знань адвокатів, а полягає у з'ясуванні прагнення адвоката, його бажання та можливостей працювати в системі безоплатної правової допомоги.

Проте статистика дозволяє прийти до висновку, що конкурс є саме конкурсом. Так, **перший конкурс** адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги, проводився в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі **з 23 квітня по 22 травня 2012 року**: 1190 адвокатів подали заяви на участь у конкурсі, проте успішно пройшли конкурс лише 950 адвокатів. Подальша статистика надає такі дані: у II конкурсі з 1770 адвокатів, які подали заяви на участь у конкурсі, успішно пройшли конкурс 1594 адвокати; у III конкурсі з 489 адвокатів – 434 адвокати; у IV конкурсі з 711 адвокатів, які подали заяви на участь у конкурсі, 603 адвокати; у V конкурсі з 353 адвокатів, які подали заяви на участь у конкурсі, 308 адвокатів; у VI конкурсі з 463 адвокатів, які подали заяви на участь у конкурсі, 323 адвокати; у VII конкурсі, який проводився у 2015 році, з 522 адвокатів, які подали заяви на участь у конкурсі, 372 адвокати; у VIII конкурсі з **606 адвокатів** лише **493 адвоката набрали необхідну кількість балів**; результати IX конкурсу адвокатів (завершився напочатку 2018) – з 1192, які зареєструвалися, внесено до реєстру 1031; результати XI конкурсу адвокатів (завершився 31 січня 2019 р.) – з 496 лише 425 адвокатів внесені в Реєстр адвокатів, які надають БВПД.

Претендент оцінюється комісією за такими критеріями:

- 1) стаж адвокатської діяльності;
- 2) наявність або відсутність застосування до адвоката дисциплінарних стягнень;
- 3) результат проходження дистанційного курсу;
- 4) мотивація до надання безоплатної правової допомоги;
- 5) комунікабельність;
- 6) емоційна врівноваженість;
- 7) вміння адвоката представити приклади надання ним правової допомоги.

Оцінювання претендента за результатами кожного етапу конкурсу здійснюється за п'ятибальною шкалою за формою, затвердженою Мін'юстом, шляхом проставлення напроти кожного з критеріїв оцінки рівня відповідності йому претендента. Підсумкова оцінка претендента за результатами всіх етапів конкурсу узагальнюється у порядку та за формою, затвердженими Мін'юстом.

Виникає питання щодо обґрунтованості підстав, з яких адвокати, достатній рівень підготовки яких до професійної діяльності вже був оцінений кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури при складанні складного, двоетапного кваліфікаційного іспиту, мають проходити конкурс для надання безоплатної правової допомоги ще в комісіях. Кожний адвокат, який бажає надавати безоплатну правову допомогу та право на заняття адвокатською діяльністю якого не зупинено у встановленому законом порядку, має бути допущений до здійснення повноважень без конкурсу на підставі заяви.

4. Проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Обов'язковими умовами конкурсу є відкритість та прозорість його проведення, а також збереження конфіденційності інформації про претендентів. Під час проведення конкурсу комісією та її членами забезпечуються дотримання принципу змагальності претендентів та створення можливості участі у ньому кожного, хто відповідає встановленим вимогам; рівний доступ претендентів до інформації про порядок та умови проведення конкурсу.

Перед початком оцінювання претендентів щоразу під час проведення конкурсу члени комісії підписують заяву про відсутність конфлікту інтересів та зобов'язання щодо нерозголошення результатів оцінювання. У разі наявності конфлікту інтересів у члена комісії він підписує відповідну заяву та не бере участі у розгляді документів, проведенні співбесіди та оцінюванні адвокатів, щодо яких наявний конфлікт інтересів. Форми зазначених заяв встановлюються Мін'юстом.

До участі у конкурсі за рішенням комісії допускаються адвокати, скановані та посвідчені адвокатом копії документів та результати проходження дистанційного курсу яких були надіслані комісії Координаційним центром.

У разі встановлення комісією факту подання адвокатом документів, що містять недостовірні відомості, та/або не проходження адвокатом дистанційного курсу він за рішенням комісії не допускається до участі у конкурсі, про що секретар комісії інформує адвоката з використанням засобів електронного зв'язку в день прийняття такого рішення.

Конкурс проводиться двома етапами.

На першому етапі комісія розглядає надіслані Координаційним центром скановані копії документів адвоката та на підставі інформації, що міститься у зазначених документах, оцінює адвоката за критеріями стажу адвокатської діяльності, наявності або відсутності застосування до адвоката дисциплінарних стягнень, а також враховує результат проходження адвокатом дистанційного курсу.

У разі коли за підсумками першого етапу оцінка адвоката:

є нижчою за встановлену у відповідному наказі Мін'юсту мінімальну оцінку, — за рішенням комісії такий адвокат не допускається до участі у другому етапі конкурсу;

відповідає встановленій у відповідному наказі Мін'юсту мінімальній оцінці або є вищою, — за рішенням комісії такий адвокат допускається до участі у другому етапі конкурсу.

Секретар комісії інформує адвоката про прийняте комісією рішення шляхом надіслання повідомлення на відповідну адресу електронної пошти в перший робочий день, що настає за днем прийняття такого рішення.

На другому етапі проводиться індивідуальна співбесіда з кожним претендентом, під час якої оцінюються рівень його мотивації до надання безоплатної правової допомоги, комунікабельності, емоційної врівноваженості та вміння представити приклади надання ним правової допомоги.

За заявою адвоката, який з поважної причини не може (не зміг) взяти участь в індивідуальній співбесіді, комісія своїм рішенням може призначити її проведення в інший день у межах визначеного періоду проведення конкурсу.

Рішення комісії про результати конкурсу приймається на її засіданні більшістю голосів та затверджується протоколом засідання. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос голови комісії. Зазначений протокол підписується протягом семи робочих днів після завершення останнього етапу конкурсу членами комісії, що брали участь в оцінюванні адвокатів. Протокол у паперовому вигляді повинен бути прошитий, аркуші пронумеровані, кількість аркушів засвідчена підписом секретаря комісії.

Секретар комісії протягом двох робочих днів з дня підписання протоколу її засідання надсилає протокол Координаційному центру в паперовому та електронному вигляді.

Конкурс вважається таким, що завершився, з дня підписання комісією протоколу засідання комісії.

Координаційний центр у тижневий строк з дня надходження протоколу засідання комісії вносить до Реєстру адвокатів відповідні відомості про адвокатів, які отримали оцінки, достатні для їх включення до зазначеного Реєстру.

Результати конкурсу оприлюднюються на офіційних веб-сайтах Мін'юсту, Координаційного центру, відповідного головного територіального управління юстиції, відповідного регіонального центру. Вони можуть бути оскаржені до Мін'юсту або до суду.

5. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу.

Координаційний центр формує (веде) Реєстр адвокатів та вносить до нього у тижневий строк з дня надходження протоколу конкурсної комісії відповідні відомості.

Реєстр – база даних, у якій містяться відомості про адвокатів, які можуть залучатися до надання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі, інші технічні відомості та ведення якої здійснюється у форматі електронних таблиць Excel та/або за допомогою комплексної інформаційно-аналітичної системи забезпечення надання правової допомоги.

Зокрема, до Реєстру вносяться такі відомості:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові адвоката;
- 2) номер і дата видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та найменування органу, який прийняв рішення про його видачу;
- 3) номер і дата протоколу конкурсної комісії, який містить інформацію про відібраних претендентів для включення їх до Реєстру;
- 4) назва регіону, де адвокат брав участь у конкурсі з відбору адвокатів, які залучаються до надання правової допомоги;
- 5) дата і час внесення відомостей до Реєстру;
- 6) прізвище, ініціали відповідального працівника Координаційного центру, який вніс відомості до Реєстру.

Про зміну відомостей адвокат, включений до Реєстру, у триденний строк з моменту настання таких змін інформує регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги, з яким він має укладений контракт (договір).

Зміни до Реєстру вносяться у день отримання зазначеної заявки. Одночасно із змінами вносяться (у разі якщо відомості вже вносилися шляхом зміни даних) такі відомості:

- 1) дата і час внесення останніх змін до відомостей Реєстру;
- 2) прізвище, ініціали відповідального працівника Координаційного центру, яким вносились останні зміни до відомостей Реєстру.

Рішення про виключення адвоката з Реєстру приймається Координаційним центром у разі:

- 1) отримання письмової заяви адвоката на ім'я директора Координаційного центру щодо виключення з Реєстру;
- 2) неналежного виконання адвокатом своїх зобов'язань за умовами контракту (договору);
- 3) недотримання адвокатом порядку надання правової допомоги;
- 4) припинення права на заняття адвокатською діяльністю;
- 5) смерті адвоката.

Ведення та організаційно-технічне забезпечення Реєстру здійснюються структурним підрозділом Координаційного центру, визначеним директором Координаційного центру. Координаційний центр вживає заходів щодо збереження та захисту даних, які містяться в Реєстрі.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Хто входить до складу комісії з проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги?

2. Які висуваються вимоги до адвокатів, що бажають надавати безоплатну правову допомогу?
3. Як оцінюється здійснюється оцінювання результатів конкурсу в безоплатну правову допомогу?

Тема

Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок щодо організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.
12. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

13. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

14. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

15. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

16. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змінami затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

17. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

3. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

4. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

5. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

6. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

7. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

8. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

9. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

10. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

11. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

12. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

13. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

14. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.

15. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.

16. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

План

1. Порядок інформування центрів з надання БВПД про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.
2. Дії адвоката після прийняття доручення з надання БВПД.
3. Захист клієнта під час адміністративного затримання.
4. Тактика захисту клієнта, до якого застосовано адміністративний арешт.
5. Захист особи, затриманою за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Основний зміст

1. ***Порядок інформування центрів з надання БВПД про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.***

Порядок інформування затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року (із змінами). Отже, негайно після фактичного затримання особи суб'єкт подання інформації повідомляє за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку на єдиний телефонний номер системи безоплатної правової та інші телефонні номери, електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання безоплатної правової допомоги відповідному регіональному центру такі відомості:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові та дата народження затриманої особи (якщо вони відомі);
- 2) час та підстави для затримання особи;
- 3) точна адреса місця для конфіденційного побачення адвоката із затриманою особою;
- 4) найменування (прізвище та ініціали) суб'єкта подання інформації, його поштова адреса, номери телефону та адреса електронної пошти;
- 5) дата винесення постанови про застосування адміністративного арешту (постановлення ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою), найменування суду та/або прізвище та ініціали судді, що виніс постанову (постановив ухвалу) у відповідних випадках;
- 6) прізвище, ім'я, по батькові та найменування посади особи, яка передала повідомлення, її номер телефону.

Повідомлення про затримання особи відповідному регіональному центру заявники можуть подати письмово або за допомогою телефонного зв'язку на єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги із зазначенням обов'язкових відомостей:

- 1) ступінь родинного зв'язку заявника із затриманою особою (у тому числі усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі та інше);
- 2) його прізвище, ім'я та по батькові, адреса зареєстрованого або фактичного місця проживання, номер контактного телефону (якщо заявник не є затриманою особою);
- 3) прізвище, ім'я та по батькові, дата народження затриманої особи;
- 4) місце, дата і час затримання особи.

Регіональний центр також може з'ясовувати у заявника такі додаткові відомості, надання яких не є обов'язковим: 1) підстави для затримання особи; 2) найменування органу або інформація про службову особу, яка здійснила затримання, її поштова адреса, найменування посади, звання, прізвище, ім'я та по батькові такої особи.

Відсутність таких додаткових відомостей у заявника чи відмова заявника їх надати не можуть бути підставами для відмови у розгляді повідомлення про затримання особи, реєстрації такого повідомлення чи наданні безоплатної вторинної правової допомоги.

Повідомлення про затримання осіб приймаються та обробляються уповноваженою службовою особою регіонального центру цілодобово, реєструються в журналі реєстрації таких повідомлень в момент їх надходження та в системі.

Протягом години з моменту реєстрації повідомлення заявника уповноважена службова особа регіонального центру проводить перевірку інформації про затримання особи шляхом підготовки і надсилання від імені такого центру запиту факсимільним зв'язком на адресу відповідного регіонального або міжрегіонального органу. Протягом години після надходження факсограми відповідний регіональний або міжрегіональний орган шляхом надсилання факсограми у відповідь спростовує інформацію про затримання особи або підтверджує таку інформацію з повідомленням адреси місця для конфіденційного побачення адвоката з такою особою.

У разі отримання такого підтвердження регіональний центр приймає рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги шляхом видачі відповідного доручення та негайно повідомляє призначеному адвокату реквізити виданого доручення, на підставі якого таким адвокатом може бути видано ордер.

Координаційний центр здійснює систематичний аналіз щодо виявлених фактів порушення працівниками правоохоронних органів вимог КПК та Порядку інформування.

Так, наприклад, у **2019 року** до регіональних центрів загалом надійшло **87114** повідомлень про затримання осіб, з яких: **20623** – становили повідомлення про затримання осіб за вчинення кримінальних правопорушень; **4494** – повідомлення про затримання осіб за вчинення адміністративних правопорушень та адміністративний арешт, **60464** – повідомлення про захист за призначенням

Із загальної кількості повідомлень, що надійшли до регіональних центрів, а також враховуючи інформацію, отриману від адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги, працівниками регіональних центрів було виявлено **1856** випадки, що свідчать про порушення працівниками правоохоронних органів вимог кримінального процесуального законодавства та Порядку інформування. У 2019 році ця цифра становила **2 487** фактів порушень.

12 лютого 2016 року між Національною поліцією України та Міністерством юстиції України було укладено Меморандум про співпрацю у сфері надання безоплатної правової допомоги, одним із завдань якого визначено впровадження спільних механізмів та заходів щодо здійснення моніторингу стану забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян, зокрема права на безоплатну вторинну правову допомогу та дотримання гарантій адвокатської діяльності.

2. Дії адвоката після прийняття доручення з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Доручення центру на участь адвоката у справі (окремій процесуальній дії) може надаватися різними способами: безпосередньо у приміщенні центру, телефоном, факсом, електронною поштою тощо. Як правило, це відбувається у день та час, коли адвокат є черговим відповідно до затвердженого графіка, проте обставини справи можуть вимагати залучення інших адвокатів.

При прийнятті доручення центру адвокат має переконатися, що на поточний момент у нього немає ознак конфлікту інтересів та відсутні будь-які обставини, які можуть

перешкоджати виконанню відповідних повноважень. При цьому адвокат має врахувати особливості свого статусу, професійні права і обов'язки.

Відмовитися від прийняття доручення центру адвокат може лише з урахуванням приписів ст. 42 Правил адвокатської етики, які передбачають, що здійснення захисту за дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або в разі залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, передбаченому чинним кримінальним процесуальним законодавством, а також законодавством про надання безоплатної правової допомоги, є важливим професійним обов'язком адвоката. Необґрунтована відмова адвоката від прийняття захисту або участі у проведенні окремої процесуальної дії є неприпустимою.

Відмову слід вважати обґрунтованою тільки у випадках, коли: адвокат через тимчасову непрацездатність не може повноцінно виконувати свої професійні обов'язки; з об'єктивних причин у адвоката відсутня належна кваліфікація для надання правової допомоги у конкретному провадженні, яке є особливо складним; при прийнятті адвокатом на себе захисту певної особи через конкретні причини неможливо забезпечити дотримання вимог Правил адвокатської етики, які регламентують неприпустимість конфлікту інтересів або забезпечують гарантії збереження конфіденційної інформації; прийняття доручення або залучення для проведення окремої процесуальної дії через конкретні об'єктивні причини може спричинити суттєве порушення прав і законних інтересів інших клієнтів адвоката.

Якщо конфлікт інтересів відсутній або не проявляється на цій стадії, адвокат негайно приступає до виконання доручення.

При виникненні обставин, які перешкоджають його виконанню, після прийняття доручення адвокат має негайно повідомити про це центр. Підстави для відмови адвоката від виконання доручення центру після його прийняття зазначені у ч. 4 ст. 47 КПК.

Адвокат, який здійснював захист клієнта під час досудового розслідування на підставі договору або за дорученням центру, може відмовитися від прийняття доручення на захист цього клієнта в суді першої інстанції виключно з підстав, визначених законом.

При призначенні на заміну іншого захисника, адвокату слід з'ясувати підстави та обставини такої заміни. Інформацію про підстави та обставини заміни адвокату доцільно отримати у центрі та в особи, яка здійснювала захист на попередньому етапі.

У випадку, коли заміну здійснено через неналежне виконання попереднім адвокатом своїх зобов'язань, новопризначений адвокат має проаналізувати, які саме недоліки мали місце в роботі його попередника та яким чином вони вплинули на становище підзахисного.

Конфлікт інтересів наявний у ситуаціях, коли адвокат: брав участь у цьому ж кримінальному провадженні як слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, експерт, спеціаліст, перекладач; у цьому провадженні надає або раніше надавав правову допомогу особі, інтереси якої суперечать інтересам особи, яка звернулася з проханням про надання правової допомоги; є близьким родичем або членом сім'ї слідчого, прокурора, потерпілого або будь-кого зі складу суду.

Якщо під час прийняття доручення або його виконання адвокату стане відомо, що суб'єкт права на безоплатну вторинну правову допомогу користується правовою допомогою іншого захисника (захисників), він має повідомити про це центр та дочекатися рішення останнього щодо надання (подальшого надання) такій особі передбаченої законом допомоги.

При наданні правової допомоги у зв'язку з адміністративним затриманням або затриманням за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, адвокат має прибути до відповідного органу протягом однієї години з моменту прийняття доручення центру (у виняткових випадках — протягом шести годин).

Після прибуття до місця виконання доручення, адвокат має переконатися, чи надійшло до відповідного органу (уповноваженої особи) належним чином оформлене доручення про надання безоплатної вторинної правової допомоги.

На підтвердження своїх повноважень адвокат повинен мати при собі такі документи: а) свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю та його копію; б) доручення центру

або його реквізити, отримані від чергового центру (якщо доручення не було направлене слідчому).

Для зручності адвокату рекомендується мати при собі нормативно-правову базу, яка необхідна для виконання конкретного доручення центру, а також технічні засоби (диктофон, фотоапарат, відеокамеру тощо).

3. Захист клієнта під час адміністративного затримання.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну вторинну правову допомогу мають, зокрема, особи, до яких застосовано адміністративне затримання.

Адвокату необхідно ознайомитись із протоколом про адміністративне затримання особи (якщо такий протокол уже складений) з метою перевірки його на відповідність вимогам ст. 261 КУАП та з'ясувати, чи не перевищує тривалість затримання особи строків, встановлених ст. 263 КУАП.

У разі перевищення тривалості затримання понад встановлені законом строки адвокат негайно звертається до посадової особи (органу, який здійснив затримання) та особи, відповідальної за перебування затриманих, із вимогою про звільнення підзахисного. Одночасно (або якщо вимогу про звільнення не задоволено) адвокат має звернутись із відповідною скаргою до слідчого судді та прокурора.

Після цього адвокату необхідно реалізувати своє право на побачення з особою, якій надається правова допомога в зв'язку з адміністративним затриманням. Метою такого побачення є отримання якнайповнішої інформації про особу та обставини її затримання з тим, аби узгодити правову позицію, порядок та способи здійснення захисту. Побачення має бути конфіденційним, що впливає із загального змісту ст. 6 Європейської конвенції прав людини та практики Європейського суду з прав людини

Під час конфіденційного побачення адвокату слід, насамперед, з'ясувати, чи не пов'язане таке притягнення до адміністративної відповідальності з кримінальним провадженням щодо особи, та чи не є адміністративне затримання фактичним затриманням за вчинення кримінального правопорушення. У разі якщо вбачаються ознаки того, що до особи застосовано адміністративне затримання у зв'язку з кримінальним провадженням щодо неї, адвокат має звернутись із відповідною скаргою до слідчого судді та/або прокурора. У скарзі варто послатися на відповідну практику ЄСПЛ (наприклад, пункт 39 рішення від 03 листопада 2011 р. у справі «Балицький проти України», та пункти 155, 177, 178 рішення від 21 квітня 2011 р. у справі «Нечипорук і Йонкало проти України»).

Коли затримання містить ознаки завідомо незаконного, адвокат має роз'яснити підзахисному право на звернення із заявою про злочин, та, у разі згоди, допомогти скласти її та/або самостійно подати таку заяву.

Під час побачення з підзахисним адвокат, зокрема, має:

максимально повно зібрати відомості про затриману особу (час та місце народження, освіта, сімейний стан, місце роботи, наявність судимостей, адміністративних покарань і т. п.);

з'ясувати певні обставини: місце та час (година та хвилини) фактичного затримання; мотиви та обставини затримання; чи відповідають підстави затримання передбаченим у ст. 260 КУАП; чи були роз'яснені підзахисному його права при здійсненні затримання; чи повідомлено про затримання підзахисного та про місце його перебування близьких родичів, опікунів, піклувальників тощо. Якщо ці вимоги не були виконані, адвокат самостійно повідомляє близьких родичів (або інших осіб, на яких вказує підзахисний) про затримання і місце перебування затриманого, якщо він не заперечує проти цього. Повідомлення батьків (опікунів, піклувальників, органів опіки і піклування) неповнолітнього затриманого слід здійснити незалежно від того, чи він із цим погоджується. У разі невиконання посадовою особою вимог щодо процедури затримання захиснику слід звернутися до прокурора із скаргою на бездіяльність цієї особи та особи, відповідальної за перебування затриманих.

У будь-якому разі адвокат має ознайомити затриману особу з її правами та роз'яснити їх зміст, а саме:

коли, де і ким було складено протокол про адміністративне затримання (якщо такий уже складено) та чи відповідають ці дані фактичним обставинам;

чи були дотримані права підзахисного під час затримання; • чи не здійснювався на підзахисного тиск з боку працівників міліції з метою примушення до підписання протоколу (у разі підписання ним протоколу);

мотиви відмови від підписання протоколу підзахисним (якщо така відмова мала місце);

чи проводився особистий огляд підзахисного та огляд його речей; • чи були присутні під час цих дій поняті, та чи зазначено про це в протоколі адміністративного затримання;

чи має підзахисний претензії чи скарги на дії посадових осіб у зв'язку з адміністративним затриманням;

чи наявні подія та склад адміністративного правопорушення;

чи відповідає протокол про адміністративне правопорушення за своєю формою та змістом вимогам ст. 256 КУАП.

У процесі першого конфіденційного побачення адвокату слід вести нотатки у вигляді заповнення рекомендованої форми – протоколу першого побачення з клієнтом, затриманим в адміністративному порядку. Заповнений протокол має зберігатись у матеріалах адвокатського дос'є.

Наявність на видимих ділянках тіла підзахисного слідів побиття чи інших ознак насильства є підставою для їх обов'язкової фіксації та подання скарги про порушення прав особи.

4. Тактика захисту клієнта, до якого застосовано адміністративний арешт.

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» особи, до яких застосовано адміністративний арешт, мають право на такі види безоплатної вторинної правової допомоги: здійснення представництва в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру.

Після прибуття до місця утримання особи, до якої застосовано адміністративний арешт, адвокату необхідно надати відповідальній особі адміністрації місця утримання заарештованих доручення центру та клопотання про побачення.

Під час конфіденційного побачення адвокату слід, у першу чергу, з'ясувати, чи не пов'язане притягнення до адміністративної відповідальності з кримінальним провадженням щодо особи та чи не є арешт фактичним затриманням за вчинення кримінального правопорушення. У разі якщо вбачаються ознаки того, що до особи застосовано адміністративний арешт у зв'язку з кримінальним провадженням щодо неї, необхідно звернутись із скаргою до відповідного органу.

Під час конфіденційного побачення захисник має скласти протокол першого побачення з клієнтом, до якого застосовано адміністративний арешт, який долучається до матеріалів адвокатського дос'є.

Наявність на видимих ділянках тіла заарештованої особи слідів побиття чи інших ознак нелюдського поводження є підставою для їх обов'язкової фіксації та подання скарги на порушення прав особи.

Вирішуючи питання про подання апеляційної скарги на рішення про притягнення особи до адміністративної відповідальності, адвокату необхідно пам'ятати, що відповідно до ст. 32 КУАП адміністративний арешт встановлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень, тому адвокат має встановити, за вчинення якого адміністративного правопорушення на особу накладено адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту, та чи передбачає норма КУАП відповідне адміністративне стягнення.

Крім того, необхідно враховувати, що адміністративний арешт призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк до п'ятнадцяти діб.

Адвокат має встановити, чи не відноситься підзахисний, до якого застосовано адміністративний арешт, до кола осіб, щодо яких відповідно до ст. 32 КУАП адміністративний арешт не може застосовуватися (вагітні жінки; жінки, що мають дітей віком до дванадцяти років; особи, які не досягли вісімнадцяти років; інваліди першої і другої груп).

Під час побачення з підзахисним та ознайомлення з матеріалами справи адвокат з'ясовує, чи є підстави для оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення, та чи було здійснене таке оскарження. У разі, якщо особа висловлює бажання оскаржити постанову щодо неї, захисник має ознайомитись із матеріалами справи про адміністративне правопорушення та виготовити копії необхідних документів, що містяться в ній. Ці документи у паперовому вигляді, а в разі, якщо обсяг справи є значним – в електронному вигляді, мають долучатися до досьє адвоката. У випадку, коли особа вже подала апеляційну скаргу на постанову про накладення на неї адміністративного стягнення, адвокату необхідно ознайомитися з її змістом та з'ясувати доцільність доповнення чи зміни скарги в межах строку на оскарження, встановленого КУАП.

5. Захист особи, затриманою за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

За п. 5 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну вторинну правову допомогу мають особи, які затримані за підозрою у вчиненні злочину.

Після прибуття до відповідного органу для виконання доручення центру про надання правової допомоги особи, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, адвокат має виконати такі дії:

1) ознайомитися з матеріалами досудового розслідування в обсязі, передбаченому ст. 221 КПК. У разі відмови в ознайомленні з матеріалами (або якщо вимогу про ознайомлення проігноровано), адвокату необхідно оскаржити таку відмову (бездіяльність) прокурору. У цьому випадку захиснику доцільно рекомендувати підзахисному скористатися правом на мовчання (ст. 63 Конституції України);

2) після отримання інформації про підстави затримання адвокат має скористатися правом конфіденційного побачення із затриманою особою;

3) максимально повно зібрати відомості про затриману особу;

4) встановити обставини затримання;

5) встановити службову або іншу особу, яка здійснювала затримання;

6) встановити момент фактичного затримання особи (якщо час не співпадає із зазначеним у протоколі затримання, зробити у протоколі відповідне застереження та подати скаргу слідчому судді в порядку, передбаченому ст. 206 КПК, та прокурору);

7) з'ясувати чи володіє особа мовою, якою ведеться провадження, та у разі, якщо вона не володіє нею, вимагати від слідчого (іншої особи, яка проводить слідчу дію) вжити заходів для залучення перекладача у встановленому законом порядку;

8) встановити, чи було складено протокол про затримання особи та чи відповідає цей протокол вимогам ст. 104, ч. 5 ст. 208 та ст. 209 КПК;

9) з'ясувати, чи був протокол про затримання особи надісланий прокурору та чи вручена копія цього протоколу затриманому;

10) встановити, чи було повідомлено затриманій особі зрозумілою для неї мовою підстави затримання, а також у вчиненні якого кримінального правопорушення вона підозрюється;

11) якщо затриману особу було доставлено до органу досудового розслідування, адвокату необхідно перевірити, чи було зареєстровано дату, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого до органу, та встановити службову особу цього органу, яка відповідає за перебування затриманих;

12) якщо особу було затримано на підставі ухвали слідчого судді, суду, адвокат має встановити: чи було негайно повідомлено про це прокурора, слідчого, зазначених в ухвалі

судді, суду; чи не було відкликано прокурором дозвіл на затримання на підставі ухвали суду; чи не сплинув строк дії ухвали, зазначений у ній, або шестимісячний строк у разі, якщо в ухвалі не зазначений строк її дії; чи не було раніше здійснено привід підозрюваної, обвинуваченої особи до суду на підставі тієї самої ухвали; якщо особу було затримано без ухвали слідчого судді, суду, адвокат має переконатися, чи не перевищує строк затримання особи строків, встановлених КПК;

13) якщо затримання стосується співробітника кадрового складу розвідувального органу, адвокат з'ясовує, чи було таке затримання проведене в присутності офіційних представників цього органу;

14) установити, чи були виконані вимоги КПК щодо повідомлення інших осіб про затримання підзахисного, зокрема щодо неповнолітніх – батьків, усиновителів, опікунів, піклувальників, органів опіки чи піклування; щодо співробітника кадрового складу розвідувального органу України – цей орган. Якщо ці вимоги не були виконані, адвокату слід самостійно повідомити зазначених осіб про затримання та місце перебування затриманого. У такому випадку є доцільним звернення до прокурора зі скаргою на бездіяльність особи, яка провела затримання, та особи, відповідальної за перебування затриманих. Про затримання громадянина іноземної держави адвокат має повідомити Міністерство закордонних справ України чи представництва МЗС України. Адвокат може також повідомити про затримання безпосередньо посольство (консульство) відповідної держави;

15) з'ясувати, чи має особа, якій надається правова допомога, претензії чи скарги на дії посадових осіб у зв'язку з її затриманням;

16) у разі коли затриманий перебуває у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння чи в надзвичайному психічному стані, захисник має подати клопотання про зупинення проведення будь-яких слідчих дій та вимагати надання такій особі медичної допомоги;

17) визначитися, чи були дотримані конституційні та конвенційні права особи при здійсненні її затримання;

18) з'ясувати, чи проводився особистий огляд та огляд речей затриманої особи, чи були присутні при цих діях поняті, та чи зазначено про це в протоколі затримання.

У випадку, коли захиснику стане відомо про застосування фізичного впливу на підзахисного, а також коли зовнішній вигляд підзахисного дає підстави для такого висновку, адвокат має вжити заходів для проведення медичного обстеження особи та подати відповідну скаргу прокурору, слідчому судді.

Якщо захиснику в процесі бесіди стане відомо про те, що з особою, яка не мала статусу підозрюваного, проводилися «розмови», опитування, відбирались пояснення тощо, і в подальшому це стало підставою для її затримання або вручення повідомлення про підозру, адвокат має оскаржити такі дії причетних до цього осіб прокурору.

Захиснику доцільно вимагати перевірки обґрунтованості затримання особи в кожному випадку, коли вжиті ним заходи не дали змоги зібрати достатньо інформації для висновку про законність такого затримання.

Стосовно народного депутата України, судді Конституційного Суду України, професійного судді, а також присяжного на час здійснення ними правосуддя, кандидата у Президенти України, уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови Рахункової палати, його першого заступника, заступника, головного контролера та секретаря Рахункової палати, депутата місцевої ради, адвоката, Генерального прокурора України, його заступника застосовується особливий порядок кримінального провадження, передбачений главою 37 КПК України.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Який чином здійснюється інформування центрів з надання БВПД про випадки затримання особи?
2. З якого моменту вважається, що адвоката прийняв доручення від центру з надання БВПД?

3. Які першочергові дії адвоката після зустрічі з клієнтом?

Тема

Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про діяльність адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок щодо організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.
12. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

13. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

14. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

15. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

16. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змінami затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

17. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

3. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

4. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

5. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

6. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

7. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

8. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

9. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

10. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

11. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

12. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

13. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

14. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.

15. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.

16. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

План

1. Адвокатська діяльність на стадії досудового розслідування.
2. Тактика захисту у судовому провадженні.
3. Участь захисника при проведенні окремої процесуальної дії.
4. Гарантії адвокатської діяльності під час надання безоплатної правової допомоги.

Основний зміст

1. Адвокатська діяльність на стадії досудового розслідування.

Вступаючи в кримінальну справу на стадії досудового розслідування, адвокат має належним чином підтвердити свої повноваження. Повноваження захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються: свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю; відповідним дорученням центру.

Адвокат має пам'ятати, що встановлення будь-яких додаткових вимог (крім пред'явлення документа, що посвідчує особу) або умов для підтвердження повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні не допускається (ст. 50 КПК).

З моменту надання слідчому, прокурору, слідчому судді, суду вищезазначених документів захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику (ч. 4 ст. 46 КПК).

Захист доцільно починати з конфіденційного побачення з підзахисним або з ознайомлення, з дозволу особи, яка проводить слідство, чи судді з документами, які містяться в справі. Послідовність цих дій визначається адвокатом самостійно залежно від конкретних обставин справи.

Під час конфіденційного побачення захиснику слід встановити:

дані про особу (вік, стан здоров'я, сімейний та майновий стан, рід занять, наявність утриманців тощо); - дані, які можуть бути використані як такі, що пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного;

чи вручено підзахисному повідомлення про підозру та чи зрозумів він її суть;

яка позиція підзахисного щодо визнання вини та щодо фактичних обставин, які покладені в основу підозри;

чи проводилися допити підзахисного та який зміст його показань;

чи проводилися за участю підзахисного інші слідчі (розшукові) дії;

чи свідчать обставини, які повідомив підзахисний, про порушення його прав під час досудового розслідування (у разі наявності підстав для висновку про порушення прав особи адвокат має з'ясувати, яким чином це вплинуло (може вплинути) на процес доведення вини підзахисного та залежно від цього вирішити питання про оскарження дій/бездіяльності, якими було порушено права підзахисного);

чи користувався підзахисний допомогою іншого захисника; чи мала місце відмова підзахисного від попереднього захисника, якщо такий брав участь у справі, та які дії були виконані цим захисником;

чи є дані (факти, відомості про факти, події, документи, речові докази тощо), які можуть бути використані для спростування підозри або пом'якшення чи виключення кримінальної відповідальності підозрюваного, та які джерела цих даних;

чи буде доцільною відмова підзахисного від дачі показань із посиланням на ст. 63 Конституції України;

чи застосований до підзахисного запобіжний захід, який саме, а також які ризики були покладені в його основу.

Адвокату слід у будь-якому випадку роз'яснити суть підозри та переконатись, що підзахисний зрозумів у чому його підозрюють та якими можуть бути наслідки пред'явленої підозри.

Після проведення конфіденційного побачення адвокат має з'ясувати у слідчого, проведення яких слідчих дій за участю підзахисного планується найближчим часом, та узгодити графік проведення таких дій.

У разі наявності поважних причин, які унеможливають участь захисника чи його підзахисного у запланованих слідчих діях, завчасно повідомити про такі причини слідчого (прокурора, слідчого суддю), а також центр.

Адвокату слід активно використовувати гарантоване п. 14 ч. 3 ст. 42 і ст. 221 КПК право на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення.

Слідчий, прокурор можуть обмежити право захисту на ознайомлення: із матеріалами про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у цій справі; із матеріалами, ознайомлення з якими, на думку слідчого, прокурора, на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню. У зв'язку з цим доцільним є подання клопотання про ознайомлення з матеріалами досудового розслідування безпосередньо при вступі адвоката у справу.

З'ясувавши позицію підзахисного щодо підозри, а також ознайомившись із матеріалами досудового розслідування, адвокат має вирішити питання щодо: звернення з клопотанням до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, про зміну запобіжного заходу на більш м'який; зібрання та подання слідчому (прокурору, слідчому судді) доказів; подання клопотання слідчому (прокурору, слідчому судді) про проведення процесуальних дій; наявності підстав для відводів слідчому, прокурору; можливості застосування технічних засобів при проведенні процесуальних дій, в яких він братиме участь; оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора. У разі необхідності адвокат має попередньо узгодити вищезазначені дії з підзахисним.

Після надання прокурором чи слідчим доступу до матеріалів досудового розслідування адвокат має право ознайомитись з цими матеріалами. При цьому прокурор або, за його дорученням, слідчий зобов'язаний надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них тощо, якщо прокурор має намір використати відомості, що містяться у них, як докази у суді.

Адвокат разом із підозрюваним має вирішити питання щодо надання за запитом прокурора доступу та можливості скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до житла чи іншого володіння, які знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту, якщо сторона захисту має намір використати відомості, що містяться у них, як докази у суді.

Сторона захисту має право не надавати прокурору доступ до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Вирішення питання про віднесення конкретних матеріалів до таких, що можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення і, як наслідок, прийняття рішення про надання чи ненадання прокурору доступу до таких матеріалів, може бути відкладено до закінчення ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування (ч.6 ст. 290 КПК)

Під час виконання вищезазначених дій, але в будь-якому разі не пізніше моменту їх закінчення, адвокат має погодити з підзахисним позицію захисту.

2. Тактика захисту у судовому провадженні.

Прийнявши доручення центру для здійснення захисту особи від кримінального обвинувачення (тобто на стадії розгляду справи судом), адвокат має без зволікань приступити до виконання доручення. Для цього необхідно надати суду документи, які підтверджують повноваження захисника. З моменту надання суду вищезазначених документів захисник користується процесуальними правами обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо обвинуваченим і не може бути доручена захиснику (ч. 4 ст. 46 КПК).

У суді адвокату необхідно встановити, на якій стадії судового розгляду знаходиться кримінальна справа (підготовче провадження чи судовий розгляд).

Адвокату необхідно відповідно до ст. 317 КПК використати повною мірою своє право знайомитися з матеріалами кримінального провадження. Якщо захисник не брав раніше участь у кримінальному провадженні, за його клопотанням суд зобов'язаний надати час, необхідний для підготовки до участі у судовому засіданні. На це необхідно звертати увагу, якщо період часу між прийняттям доручення центру та судовим засіданням є недостатнім для підготовки захисника для участі у судовому засіданні.

До початку судового засідання в обов'язковому порядку необхідно скористатись правом на конфіденційне побачення з обвинуваченою особою, під час якого складається протокол першого побачення з клієнтом за рекомендованою формою (див. додаток № 1). Під час такого спілкування адвокат має з'ясувати: дані про особу підзахисного (вік, стан здоров'я, сімейний стан, рід занять тощо); дані, які можуть бути використані як обставини, що виключають чи пом'якшують кримінальну відповідальність обвинуваченого; чи вручений підзахисному обвинувальний акт та в які строки; - чи відповідає обвинувальний акт вимогам ст. 291 КПК; чи знайомився обвинувачений із матеріалами кримінального провадження; чи обраний обвинуваченому на стадії досудового розслідування або у суді запобіжний захід; чи брав участь на стадії досудового розслідування у цій справі інший захисник, якщо так, то з яких причин він припинив захист; чи давав обвинувачений показання у суді (якщо було розпочато стадію судового розгляду), та який їх зміст; чи були допитані у судовому засіданні інші обвинувачені, свідки, експерти тощо; які документи, речові та інші докази були досліджені судом; чи існують докази, які з поважних причин не були надані стороною захисту під час досудового розслідування або під час розгляду справи судом; яка позиція обвинуваченого щодо визнання вини у вчиненні інкримінованого кримінального правопорушення та фактичних обставин, покладених в основу обвинувального акта; чи мала місце зміна обвинувачення у суді; якщо обвинувачений визнає вину та не оспорує фактичні обставини та докази, то чи бажає він укласти угоду про примирення чи про визнання винуватості за наявності відповідних підстав.

Аналогічні питання захисник має з'ясувати при ознайомленні з матеріалами кримінального провадження при підготовці до судового засідання.

Під час спілкування з підзахисним адвокат має роз'яснити йому можливі варіанти кваліфікації дій за умови доведеності/недоведеності певних обставин, передбачені законом вид і розмір покарання та існуючу судову практику, можливі наслідки обрання тієї чи іншої позиції у справі, укладання угоди про примирення чи визнання винуватості, а також узгодити план здійснення захисту. якщо інформації недостатньо, адвокату слід обговорити можливість обрання підзахисним на поточному етапі судового провадження позиції мовчання.

З урахуванням позиції та інтересів обвинуваченого, обставин справи, змісту обов'язків захисника щодо використання засобів захисту, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого, захисник до судового засідання має прийняти рішення щодо: висловлення думки стосовно обсягу та порядку дослідження доказів; змісту та моменту

подання клопотань (при цьому необхідно звернути увагу на те, що відмова в задоволенні клопотання не позбавляє можливості заявляти таке клопотання у подальшому); обсягу та змісту питань при допиті обвинуваченого, потерпілого, свідків, експертів; подання клопотань про проведення судових експертиз, повторного чи додаткового допиту потерпілого, свідків, дослідження документів, речових та інших доказів тощо; подання клопотань про об'єднання (виділення) справ; подання додаткових доказів.

Якщо захисник залучений до участі у справі під час вирішення питання щодо апеляційного оскарження судового рішення, він має виконати такі дії: зустрітися з підзахисним для з'ясування позиції у справі; ознайомитися з матеріалами справи; вирішити питання щодо необхідності оскарження судового рішення, з урахуванням того, що підготовка та подання апеляційної скарги є обов'язковими, якщо на цьому наполягає підзахисний або захисник дійде висновку про те, що судові рішення є вочевидь необґрунтованим та явно суперечить інтересам підзахисного.

Якщо захисник залучений до участі у справі на стадії провадження в суді апеляційної інстанції, він має виконати аналогічні дії, за винятком вирішення питання про подання апеляційної скарги, а також узгодити з підзахисним необхідність подання доповнень до апеляції чи її зміни (якщо апеляційну скаргу подав підзахисний), подання чи доповнення заперечень на апеляцію прокурора, потерпілого та інших осіб (якщо апеляційну скаргу подано вказаними особами і вимоги та доводи такої апеляційної скарги суперечать інтересам підзахисного).

Зміст апеляції, доповнень чи змін до неї, а також зміст заперечень на апеляції інших осіб визначається з урахуванням фактичних обставин справи та інтересів підзахисного.

3. *Участь захисника при проведенні окремої процесуальної дії.*

Пунктом 7 частиною 1 статті 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» передбачає, що право на безоплатну вторинну правову допомогу мають особи у кримінальних провадженнях, стосовно яких відповідно до положень КПК захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для проведення окремої процесуальної дії.

Поняття окремої процесуальної дії КПК не визначено. Проте слідчі дії, види і порядок проведення яких регламентований главою 20 КПК, за своєю природою є процесуальними, оскільки їх результати фіксуються у відповідних процесуальних документах. Процесуальними є також дії, які не спрямовані безпосередньо на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів, але є необхідними для реалізації мети кримінального провадження (наприклад, вручення повідомлення про підозру).

Невідкладність окремої процесуальної дії як однієї з підстав для залучення до її проведення захисника означає, що зволікання з її проведенням може викликати негативні наслідки для кримінального провадження, потягти зникнення слідів злочину або особи, яка підозрюється у його вчиненні, предметів, які можуть стати згодом речовими доказами, зміну обстановки тощо. Лише за наявності такої ознаки, як невідкладність, та якщо є підтвердження, що адвокат, який здійснює захист прав підозрюваного (обвинуваченого), був належним чином та завчасно (не менш як за три дні) повідомлений про проведення цієї дії, можна вважати проведення окремої процесуальної дії за участю адвоката центру таким, що відповідає вимогам КПК.

Порядок залучення захисника до проведення окремої процесуальної дії здійснюється за правилами, передбаченими ст. 49 КПК.

Після отримання доручення центру на участь в окремій процесуальній дії, адвокат зобов'язаний прибути для участі в ній до слідчого, прокурора, слідчого судді протягом однієї години.

У разі неможливості прибути у визначений строк захисник зобов'язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини центр, а також слідчого (прокурора, слідчого суддю, суд), який проводить процесуальну дію.

Після прибуття до особи (органу), який проводить окрему процесуальну дію, та допуску до участі у справі захиснику необхідно провести побачення з підозрюваним, обвинуваченим з метою підготовки до її проведення. Оскільки ч. 3 ст. 53 КПК встановлює, що захисник має ті самі права й обов'язки, що й адвокат, який здійснює захист протягом кримінального провадження, побачення, право на яке закріплене у ч. 4 цієї ж статті, має бути конфіденційним.

Особливості проведення окремої процесуальної дії можуть вимагати від захисника звузити коло питань, які обговорюються під час конфіденційного побачення. У разі неможливості заповнити протокол інтерв'ю за рекомендованою формою до початку процесуальної дії, захисник має виконати це після її проведення, скориставшись своїм правом на побачення із підзахисним для обговорення результатів процесуальної дії.

При підготовці до участі у процесуальній дії захисник також має з'ясувати: чи відноситься дія, яка має проводитися, до процесуальних; чи є вона невідкладною; якщо в справі вже бере участь інший захисник, чи було завчасно повідомлено його про проведення процесуальної дії з отриманням доказів такого повідомлення; чи не вбачається у намірі провести окрему процесуальну дію ознак фактичного відсторонення від участі у справі адвоката, який уже здійснює захист особи у цьому провадженні; хто є ініціатором відповідної процесуальної дії; чи може проведення відповідної процесуальної дії обмежити чи порушити права та законні інтереси підозрюваного (обвинуваченого) або інших осіб; чи вимагає проведення відповідної процесуальної дії обов'язкової участі понятих; чи не закінчилися на час проведення окремої процесуальної дії строки досудового розслідування (крім її проведення за дорученням суду у випадках, передбачених ч. 3 ст. 333 КПК).

КПК не передбачає можливості для захисника відмовитися від участі у проведенні окремої процесуальної дії, якщо відсутній конфлікт інтересів чи інші підстави, передбачені Правилами адвокатської етики. Якщо, на переконання захисника, окрема процесуальна дія не є невідкладною чи проводиться з іншими порушеннями права особи на захист, адвокат має зазначити про це в протоколі такої дії та оскаржити її проведення в установленому порядку.

У випадках, передбачених ч. 1 ст. 53 КПК, захисник виконує свої обов'язки тимчасово, це не покладає на нього обов'язку здійснювати захист особи протягом всього кримінального провадження або на окремій його стадії (ч. 5 ст. 53 КПК). Участь адвоката вважається вичерпаною по закінченні тієї процесуальної дії, для участі в якій його було залучено, тому прийняття подальшої відмови від захисника у його обов'язковій присутності не потрібне. Зазначене питання є дискусійним, адже залучення адвокатів тимчасово суперечить Правилами адвокатської етики, призводить до втручання у правову позицію та обрану тактику захисту, у першу чергу, при розгляді питання щодо обрання, продовження або зміни запобіжного заходу.

4. Гарантії адвокатської діяльності під час надання безоплатної правової допомоги.

Гарантії адвокатської діяльності – це заходи держави щодо забезпечення реалізації законодавства про адвокатури з метою ефективного виконання адвокатурою покладених на неї завдань.

Гарантії адвокатської діяльності встановлені безпосередньо в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме, в статті 23, а також в інших актах діючого законодавства. Гарантії складають певну систему, бо кожна з гарантій підтримує інші та дозволяє адвокатуві використати всі можливості щодо захисту прав, свобод та законних інтересів клієнтів при наданні безоплатної правової допомоги.

Відповідно до статті 23 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються, зокрема:

- 1) забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності;
- 2) забороняється вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею. З цих питань зазначені особи не можуть

бути допитані, крім випадків, якщо особа, яка довірила відповідні відомості, звільнила цих осіб від обов'язку зберігати таємницю в порядку, передбаченому законом;

3) проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя;

4) забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності;

5) адвокату гарантується рівність прав з іншими учасниками провадження, дотримання засад змагальності і свободи в наданні доказів та доведенні їх переконливості;

6) життя, здоров'я, честь і гідність адвоката та членів його сім'ї, їх майно перебуває під охороною держави, а посягання на них тягнуть відповідальність, передбачену законом;

7) адвокату гарантується право на забезпечення безпеки під час участі у кримінальному судочинстві в порядку, встановленому законом;

8) забороняється залучати адвоката до конфіденційного співробітництва під час проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, якщо таке співробітництво буде пов'язане або може призвести до розкриття адвокатської таємниці;

9) забороняється втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом;

10) забороняється внесення подання слідчим, прокурором, а також винесення окремої ухвали (постанови) суду щодо правової позиції адвоката у справі;

11) забороняється втручання у правову позицію адвоката;

12) орган або посадові особи, які затримали адвоката або застосували до нього запобіжний захід, зобов'язані негайно повідомити про це відповідну раду адвокатів регіону;

13) повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснене виключно Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя;

14) забороняється притягати до кримінальної чи іншої відповідальності адвоката (особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю) або погрожувати застосуванням відповідальності у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності згідно із законом;

15) не можуть бути підставою для притягнення адвоката до відповідальності його висловлювання у справі, у тому числі ті, що відображають позицію клієнта, заяви у засобах масової інформації, якщо при цьому не порушуються професійні обов'язки адвоката;

16) забороняється ототожнення адвоката з клієнтом;

17) дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється в особливому порядку.

Особливості проведення окремих слідчих дій та заходів забезпечення кримінального провадження стосовно адвоката визначаються частиною другою цієї статті.

У разі проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката слідчий суддя, суд у своєму рішенні в обов'язковому порядку зазначає перелік речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії чи застосування заходу забезпечення кримінального провадження, а також враховує вимоги пунктів 2 - 4 частини першої цієї статті.

Під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката має бути присутній представник ради адвокатів регіону, крім випадків передбачених абзацом четвертим цієї частини. Для забезпечення його участі службова особа, яка буде проводити відповідну слідчу дію чи застосовувати захід забезпечення кримінального провадження, завчасно повідомляє про це раду адвокатів регіону за місцем проведення такої процесуальної дії.

З метою забезпечення дотримання вимог щодо адвокатської таємниці під час проведення зазначених процесуальних дій представнику ради адвокатів регіону надається право ставити

запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення процесуальних дій, що зазначаються у протоколі.

Неявка представника ради адвокатів регіону за умови завчасного повідомлення ради адвокатів регіону не перешкоджає проведенню відповідної процесуальної дії.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи у відносинах з адвокатами зобов'язані дотримуватися вимог Конституції України та законів України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколів до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, практики Європейського суду з прав людини.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Які першочергові дії адвоката при вступі до справи на стадії досудового розслідування?
2. Які особливості тактики дій адвоката при здійсненні ним окремої процесуальної дії?
3. Які гарантії надаються адвокатам, що здійснюють безоплатну правову допомогу?

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття № 1

(денна форма навчання)

Тема

Право на безоплатну правову допомогу в системі основних прав людини

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сучасні тенденції розвитку правового забезпечення права на безоплатну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у сфері організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

20. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
21. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
22. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
23. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
24. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
25. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
26. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
27. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
28. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
29. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
30. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504. URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf
31. Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012 р. № 967/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12>.

32. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки: Закон України від 4 лип. 2012 р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

33. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text.

34. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (змiнами затвердженими 3'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

35. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського Співтовариства від 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text.

36. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

37. Резолюція (78) 8 Комітета міністрів о юридической помощи и консультация URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_132.

38. Резолюція 76 (5) про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах. URL: http://vgsu.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_2.pdf.

Спеціальна література:

21. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

22. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. Одеса, 2015. С. 426–428.

23. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України. К.: Факт, 2004. 336 с.

24. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

25. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

26. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. Академія адвокатури України. Київ, 2009 р. С. 142–148.

27. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

28. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

29. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12–16.

30. Данилевська Ю. О. Реалізація права особи на безоплатну правову допомогу в цивільному процесі / Ю. О. Данилевська, А. О. Данилевський // *Правовий часопис Донбасу*: зб. наук. праць. 2017. № 2 (60). 198 с. С. 27–33.

31. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

32. Долежан В.В. Забезпечення права громадян на безоплатну правову допомогу / В.В. Долежан, М.В. Косюта // *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали 8-ої Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17 листоп. 2018 р.)*. 2018. 822 с. С. 364–366

33. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М. Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім. Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.
34. Ратушна Б. П. Право на безоплатну вторинну правову допомогу як запорука доступності правосуддя в Україні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2019. Вип. 8. С. 193-198.
35. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.
36. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.
37. Ремескова Ю.О. Міжнародно-правові стандарти якості безоплатної правової допомоги. *Доступ до правосуддя у контексті судової реформи*: матеріали загальнонац. юрид. форуму (м. Сєвєродонецьк, 25 травня 2018 р.). 2018. С. 131-134. 312 с.
38. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. *Правовий простір: безоплатна допомога в Україні*. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Сміт.doc
39. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.
40. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одесса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Питання заняття

1. Поняття безоплатної правової допомоги.
2. Сутність та зміст права на безоплатну правову допомогу.
3. Правове регулювання реалізації права на безоплатну правову допомогу за законодавством України.
4. Право на безоплатну правову допомогу у міжнародному законодавстві.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Історичний розвиток інституту надання безоплатної правової допомоги.
2. Реформування системи надання безоплатної правової допомоги в незалежній Україні.
3. Взаємодія адвокатури і держави в сфері забезпечення реалізації права на безоплатну правову допомогу.

Тема

Система безоплатної правової допомоги в Україні.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про систему безоплатної правової допомоги в Україні

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

18. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
19. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
20. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
21. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
22. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
23. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
24. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
25. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
26. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
27. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
28. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.
29. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

30. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

31. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

32. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

33. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змiнами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

34. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

23. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

24. Артем'єва Н. Суб'єкти, які надають безоплатну правову допомогу у цивільному судочинстві України. Підприємництво, господарство і право: Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. 2018. № 4. С. 5-10.

25. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

26. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

27. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

28. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

29. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

30. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

31. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

32. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

33. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

34. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

35. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

36. Рішко М. І. Суб'єкти права на безоплатну вторинну та первинну правову допомогу в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2017. Т. 14, № 1. С. 278-283
37. Рогатинська Н. З. Розбудова системи безоплатної правової допомоги в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 162-166.
38. Система безоплатної правової допомоги має бути найбільшим незалежним правозахисним інструментом в Україні. *Бюлетень Мін'юсту України*. 2019. № 9. С. 10-11.
39. Система безоплатної правової допомоги в Україні – одна з найбільш передових серед усіх 47 країн-членів Ради Європи. *Бюлетень Мін'юсту України*. 2020. № 4. С. 13-16.
40. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.
41. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.
42. Струкова К. О. Адміністративно-правові засади діяльності мережі центрів безоплатної правової допомоги в системі юстиції. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1. С. 48-52.
43. Шестерніна Н. П. Гарантії та стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 1. С. 120-125.
44. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Питання заняття

1. Системи безоплатної правової допомоги в сучасному світі.
2. Функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні.
3. Напрями реформування сфери безоплатної правової допомоги в Україні.
4. Взаємодія Національної асоціації адвокатів з органами системи безоплатної правової допомоги.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

Завдання

1. Системи безоплатної правової допомоги у країнах ЄС.
2. Досвід реформування сфери надання безоплатної правової допомоги в незалежній Україні: проблеми і перспективи.
3. Діяльність Комітету з питань безоплатної правової допомоги при Національній асоціації адвокатів України.

Тема

Порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

18. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
19. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
20. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
21. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
22. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
23. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
24. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
25. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
26. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
27. Про Стратегію реформування судочинства, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
28. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.
29. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

30. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

31. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

32. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

33. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змінami затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

34. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

17. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

18. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

19. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

20. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

21. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

22. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

23. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

24. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

25. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

26. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

27. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

28. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

29. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

30. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.

31. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.

32. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Питання заняття

1. Комісія з проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: склад та повноваження.
2. Порядок оголошення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.
3. Подання адвокатом документів для участі у конкурсі.
4. Вимоги до професійного рівня адвокатів.
5. Методика оцінювання адвокатів, які приймають участь у конкурсі.
6. Порядок проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.
7. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

Завдання

1. Сутність та значення конкурсного відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги.
2. Підвищення кваліфікаційного рівня як професійний обов'язок адвокатів.
3. Участь адвокатів у конкурсі з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: проблеми та перспективи.

Кейси

Адвокат В. висловив інтерес до діяльності у складі комісії з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання безоплатної правової допомоги, яка функціонує при Раді адвокатів Одеської області. Він звернувся із заявою на ім'я Голови Ради адвокатів Одеської області, де зазначив, що є досвідченим адвокатом, із стажем адвокатської діяльності 7 років, відповідає іншим вимогам, встановленим законодавством щодо обрання членів органів адвокатського самоврядування.

Чи має право адвокат В. стати членом комісії з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання безоплатної правової допомоги та в якому порядку?

Тема

Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

17. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
18. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
19. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
20. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
21. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
22. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
23. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
24. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
25. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
26. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
27. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.
28. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

29. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

30. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

31. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

32. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змiнами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

33. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

17. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

18. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

19. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

20. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

21. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

22. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

23. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

24. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

25. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

26. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

27. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

28. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

29. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

30. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.

31. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.

32. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одесса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Питання заняття

1. Предмет контракту (договору) з адвокатом та умови його укладання.
2. Повноваження адвокатів при наданні безоплатної вторинної правової допомоги.
3. Оплата праці та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.
4. Методика обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

Завдання

1. Дотримання принципів адвокатської діяльності у взаємодії адвокатів з центрами надання безоплатної вторинної правової допомоги.
2. Відповідальність адвокатів за порушення контракту (договору) з центром надання безоплатної правової допомоги.
3. Актуальні проблеми оплати праці адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Тема

Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України:*

доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. - С. 426–428.

3. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

4. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

5. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

6. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф.дис...канд. юрид. наук: 12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

7. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворак, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

8. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

9. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. – Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Питання заняття

1. Дії адвоката після прийняття доручення з надання безоплатної вторинної правової допомоги.
2. Захист клієнта під час адміністративного затримання.
3. Тактика захисту клієнта, до якого застосовано адміністративний арешт.
4. Захист особи, затриманою за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Етичні аспекти прийняття доручення з надання безоплатної вторинної правової допомоги.
2. Адвокатська таємниця та її значення.
3. Захист від обвинувачення як вид безоплатної вторинної правової допомоги.

Тема

Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
5. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
6. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (зі змінами затвердженими 3'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаяннова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.
3. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.
4. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.
5. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

6. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф.дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

7. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження: 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворах, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

8. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

9. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Питання заняття

1. Адвокатська діяльність на стадії досудового розслідування.
2. Тактика захисту у судовому провадженні.
3. Участь захисника при проведенні окремої процесуальної дії.
4. Гарантії адвокатської діяльності під час надання безоплатної правової допомоги.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Процесуальні можливості захисника на стадії досудового розслідування.
2. Проблеми участі захисника при проведенні окремої процесуальної дії.
3. Захист професійних прав адвокатів, які залучаються до надання безоплатної правової допомоги.

Тема

Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Мета вивчення

Надати уявлення та сформуванню систему знань про діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література***Нормативно-правові акти:***

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
8. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (зі змінами затвердженими 3'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdkka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.
3. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

4. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.
5. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.
6. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф.дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.
7. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворак, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.
8. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.
9. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Питання заняття

1. Адвокатська діяльність на стадії досудового розслідування.
2. Тактика захисту у судовому провадженні.
3. Участь захисника при проведенні окремої процесуальної дії.
4. Гарантії адвокатської діяльності під час надання безоплатної правової допомоги.

Завдання та кейси для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти

Завдання для наукових доповідей за темою заняття

1. Процесуальні можливості захисника на стадії досудового розслідування.
2. Проблеми участі захисника при проведенні окремої процесуальної дії.
3. Захист професійних прав адвокатів, які залучаються до надання безоплатної правової допомоги.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання № 1

Тема

Право на безоплатну правову допомогу в системі основних прав людини

Мета вивчення

Надати уявлення та сформувати систему знань про сучасні тенденції розвитку правового забезпечення права на безоплатну правову допомогу

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) аналізувати і синтезувати досягнення наукових розробок у сфері організації та системи безоплатної правової допомоги;
- 2) розробляти проекти нормативно-правових актів з питань діяльності адвокатів при наданні безоплатної правової допомоги;
- 3) використовувати в правозастосовній діяльності нормативно-правові акти, що регулюють надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504. URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf
12. Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012 р. № 967/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12>.

13. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки: Закон України від 4 лип. 2012 р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.
14. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text.
15. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (змiнами затвердженими 3'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.
16. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського Співтовариства від 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text.
17. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.
18. Резолюція (78) 8 Комітета міністрів о юридической помощи и консультация URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_132.
19. Про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах URL: http://vgss.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_2.pdf.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. Одеса, 2015. С. 426–428.
3. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України. К.: Факт, 2004. 336 с.
4. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.
5. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.
6. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. Академія адвокатури України. Київ, 2009 р. С. 142–148.
7. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.
8. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.
9. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12–16.
10. Данилевська Ю. О. Реалізація права особи на безоплатну правову допомогу в цивільному процесі / Ю. О. Данилевська, А. О. Данилевський // *Правовий часопис Донбасу*: зб. наук. праць. 2017. № 2 (60). 198 с. С. 27–33.
11. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.
12. Долежан В.В. Забезпечення права громадян на безоплатну правову допомогу / В.В. Долежан, М.В. Косюта // *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали 8-ої Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17 листоп. 2018 р.)*. 2018. 822 с. С. 364–366

13. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М. Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім. Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.
14. Ратушна Б. П. Право на безоплатну вторинну правову допомогу як запорука доступності правосуддя в Україні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2019. Вип. 8. С. 193-198.
15. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.
16. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворах, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.
17. Ремєскова Ю.О. Міжнародно-правові стандарти якості безоплатної правової допомоги. *Доступ до правосуддя у контексті судової реформи*: матеріали загальнонац. юрид. форуму (м. Сєверодонецьк, 25 травня 2018 р.). 2018. С. 131-134. 312 с.
18. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. *Правовий простір: безоплатна допомога в Україні*. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Сміт.doc
19. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.
20. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одесса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Провести історико-правовий аналіз розвитку права на безоплатну правову допомогу в Україні та в країнах ЄС.

Кейси

Після першого побачення адвоката з затриманим Б. адвокату стало відомо, що до нього застосовувалася сила збоку працівників поліції та завдано тілесні пошкодження.

Які дії з захисту прав клієнта має бути здійснені адвокатом?

Тема

Система надання безоплатної правової допомоги в Україні

Мета самостійної роботи

Визначити конституційно-правові засади діяльності адвокатури у системі надання безоплатної правової допомоги.

Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) демонструвати знання теорії і новітніх напрямків досліджень, законодавчих тенденцій регулювання інституту надання безоплатної правової допомоги;
- 2) пояснювати фундаментальні аспекти реалізації права на безоплатну правову допомогу;
- 3) демонструвати інтегральне розуміння та вдосконалювати знання, розуміння та творчі здібності до формування принципово нових ідей та концепцій щодо завдань адвокатури у системі надання безоплатної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504. URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf
12. Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012 р. № 967/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12>.
13. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки: Закон України від 4 лип. 2012 р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.
14. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН про попередження злочинів у серпні 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text.

15. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (змінами затвердженими 3'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdko.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

16. Загальний кодекс правил для адвокатів держав Європейського Співтовариства від 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text.

17. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

18. Резолюція (78) 8 Комітету міністрів о юридической помощи и консультация URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_132.

19. Про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах URL: http://vgsu.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_2.pdf.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

2. Артем'єва Н. Суб'єкти, які надають безоплатну правову допомогу у цивільному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*: Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. 2018. № 4. С. 5-10.

3. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

4. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

5. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

6. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

7. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

8. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

9. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

10. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

11. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

12. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

13. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

14. Рішко М. І. Суб'єкти права на безоплатну вторинну та первинну правову допомогу в Україні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2017. Т. 14, № 1. С. 278-283

15. Рогатинська Н. З. Розбудова системи безоплатної правової допомоги в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 162-166.
16. Система безоплатної правової допомоги має бути найбільшим незалежним правозахисним інструментом в Україні. *Бюлетень Мін'юсту України*. 2019. № 9. С. 10-11.
17. Система безоплатної правової допомоги в Україні – одна з найбільш передових серед усіх 47 країн-членів Ради Європи. *Бюлетень Мін'юсту України*. 2020. № 4. С. 13-16.
18. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.
19. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.
20. Струкова К. О. Адміністративно-правові засади діяльності мережі центрів безоплатної правової допомоги в системі юстиції. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1. С. 48-52.
21. Шестерніна Н. П. Гарантії та стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 1. С. 120-125.
22. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Здійснити порівняльно-правовий аналіз систем надання безоплатної правової допомоги в країнах ЄС та визначити, який зарубіжний досвід доцільно запровадити у законодавство України.

Кейси

Неповнолітній Д. зізнався у вчиненні розбою у період свого адміністративного затримання до прибуття адвоката. У ході конфіденційного побачення з адвокатом Д. відмовився від зізнання, зазначивши, що це визнання було отримане всупереч його волі, хоча й без застосування поліцейськими фізичної сили, але з використанням його вразливого емоційного стану для отримання викривальних показань.

Які дії з захисту прав клієнта має бути здійснені адвокатом?

Тема

Порядок відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги.

Мета самостійної роботи

Визначити актуальні питання процедури відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги.

Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) демонструвати знання про теорію і практику залучення адвокатів до системи надання безоплатної правової допомоги;
- 2) пояснювати ключові аспекти відбору адвокатів для надання безоплатної правової допомоги;
- 3) оцінювати та встановлювати зв'язок між сучасним станом та новітніми тенденціями розвитку теорії та практики участі адвокатів у конкурсах для подальшого залучення до надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.
12. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.
13. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

14. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legallaid.gov.ua>.

15. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

16. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змiнами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

17. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legallaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

3. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

4. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

5. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

6. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

7. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

8. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

9. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

10. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

11. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

12. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

13. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

14. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: [pravo.legalspace.org/file.php?...](http://pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc)Роджер%20Смит.doc.

15. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.

16. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Визначити, чи є обґрунтованим проведення конкурсів з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги, та проаналізувати статистичні дані щодо участі адвокатів в таких конкурсах.

Кейси

Громадянина І. було затримано працівниками міліції, які розслідували вбивство Т.. Після його арешту він був допитаний у зв'язку з вищезазначеним вбивством і дав визнавальні показання за відсутності захисника, адже він написав заяву про відмову від права мати захисника.

Згодом І. попросив надати його захисника, якого було призначено через систему надання безоплатної правової допомоги. І. пояснив адвокату, що він дійсно скоїв злочин, проте визнавальні показання дав у зв'язку з тим, що йому було заподіяно тілесні ушкодження.

Визначте алгоритм дій адвоката з захисту прав клієнта.

Тема

Контракт (договір) з адвокатом як підстава адвокатської діяльності з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Мета самостійної роботи

Визначити сутність та зміст контрактних (договірних) взаємовідносини між адвокатами та центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) демонструвати знання теорії та практики заключення контрактів (договорів) з адвокатом для надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- 2) пояснювати ключові аспекти реалізації адвокатами повноважень при наданні безоплатної правової допомоги та отримання ними винагороди;
- 3) оцінювати та встановлювати зв'язок між сучасним станом та новітніми тенденціями розвитку теорії та практики взаємовідносини між адвокатами та центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Література***Нормативно-правові акти:***

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 р. №276/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1362. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF>.
12. Про затвердження Переліку питань для тестування претендентів під час другого етапу конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правової допомоги: Наказ Міністерства юстиції України 30.10.2012 р. № 1582/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1582323-12>.

13. Положення про Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 р. № 1504 URL: http://legalaid.gov.ua/images/legislation/2012_06_06_Resolution_KMU_504.pdf.

14. Концепція Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки від 4 лип. 2012 р. № 435- р. URL: <http://legalaid.gov.ua>.

15. Про затвердження Порядку ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Наказ Міністерства юстиції України 30.04.2015 р. № 633/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15>.

16. Правила адвокатської етики, затвердженні Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 листопада 2017 року (змінami затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

17. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу URL: <http://legalaid.gov.ua/ua/reiestry-advokativ>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.

2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

3. Банчук О.А., Демкова М.С. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / О. Банчук, М. Демкова. К.: Факт, 2004. 336 с.

4. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.

5. Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар. *Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт)*. М., 2011. С. 27–36.

6. Бова Ю.Є. Організація безоплатної правової допомоги в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. *Академія адвокатури України*. Київ, 2009 р. С. 142-148.

7. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні: монографія / Т.Б.Вільчик. Х.: Право, 2015. 400 с.

8. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.

9. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.

10. Деханов С.А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние: Автореф. дис...докт. юрид. наук. М., 2010. 53 с.

11. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук:12.00.01 / В.М.Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.

12. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворака, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

13. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.

14. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества. URL: pravo.legalspace.org/file.php?...Роджер%20Смит.doc.

15. Стаматіна М.В. Організація діяльності щодо реалізації права громадян на безоплатну правову допомогу: дис. канд. юрид. наук. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2012 р. 187 с.

16. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Розрахувати: 1) розмір оплати праці адвоката, який протягом 4 годин приймав участь у проведенні окремої процесуальної дії; 2) розмір винагороди адвоката за надання правової допомоги особі, яка відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважається затриманою або стосовно якої обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Кейси

Підзахисний Ю., стосовно якої обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, повідомив адвоката, який надавав йому безоплатну вторинну правову допомогу, що він бажав би взаємодіяти з адвокатом на платній основі. Ю. розповів адвокату, що він має гроші, які сховані в його квартирі, і що ці кошти він бажає передати адвокату у якості гонорару. Ю. передав через адвоката листа для своєї приятельки А., в якому просив А. відімкнути квартиру та дозволити адвокату взяти грошові кошти.

Прибувши разом з А. на квартиру Ю., адвокат в присутності А. вийняв із рамки з фотографією Ю. гроші та забрав їх. Адвокат попередив А., щоби про вона нікому про це не розповідала.

Згодом Ю. звернувся до дисциплінарної комісії кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури через неналежне виконання захисником професійних обов'язків.

Дисциплінарна палата встановила, що між обвинуваченим Ю. і адвокатом був згодом укладений договір про надання правової допомоги. На думку адвоката, в його діях немає ознак дисциплінарного проступку, адже підзахисний Ю. сам пояснив адвокату, де саме він може взяти необхідну грошову суму - 10 000 гривень, які є гонораром адвоката по справі.

Висловіть міркування стосовно дій адвоката.

Чи є у дисциплінарної палати підстави для накладення на адвоката К. дисциплінарного стягнення?

Тема

Тактика діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Мета самостійної роботи

Визначити основи тактики адвоката при наданні безоплатної вторинної правової допомоги.

Результати навчання

Після заняття здобувач вищої освіти буде (спроможний):

- 1) демонструвати знання теорії та практики тактики дій адвоката після прийняття доручення з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- 2) пояснювати фундаментальні аспекти захисту адвокатом клієнта під час адміністративного затримання; клієнта, до якого застосовано адміністративний арешт; особи, затриманої за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.
- 3) демонструвати інтегральне розуміння та вдосконалювати знання щодо тактики діяльності адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Література**нормативно-правові акти:**

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права людини від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
9. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
10. Правила адвокатської етики від 9 листопада 2017 року (зі змінами затвердженими 3'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року) URL: <http://vkdko.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.

Спеціальна література:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах/за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянної Н.М. - 2-ге вид. доповн. і перероб. К.: Алерта, 2016. 864 с.
2. Бакаянова Н.М. Актуальні проблеми адвокатської діяльності з надання безоплатної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування*: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. О., 2015. С. 426–428.

3. Белкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2010. № 3 (22). С. 84–90.
4. Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. *Форум права*. 2019. № 2. С. 15–22.
5. Гончаренко С.В. Проблемы оказания бесплатной правовой помощи. Краткий обзор последних тенденций. *Адвокат*. 2011. №11. С.12-16.
6. Ісакова В.М. Право на правову допомогу: поняття, особливості, гарантії: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / В.М. Ісакова; Нац.ун-т «Юрид.акад.України ім.Ярослава Мудрого». Х., 2013. 19 с.
7. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : 12.00.01 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук; ПВНЗ Ун-т Короля Данила, наук. керівник Б. І. Андрусишин, офіційні опоненти: С. Д. Сворак, Р. В. Зварич.- Івано-Франківськ, 2019. 16 с.
8. Результати роботи адвокатів системи безоплатної правової допомоги у 2018 році. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 2. С. 13-14.
9. Яновская А. Г. Европейские стандарты предоставления бесплатной правовой помощи в уголовном судопроизводстве: проблемы реализации в Украине. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2013. № 6–1, т. 2. С. 199–202.

Зміст завдання самостійної роботи

1. Визначити алгоритм дій адвоката з захисту клієнта під час адміністративного затримання.
2. Обґрунтувати необхідність підготовки до виступу адвоката із захисною промовою та визначити її структурні елементи. Ознайомитись із захисними промовами адвокатів.

Кейси № 1

Адвокат, який прибув для надання безоплатної вторинної правової допомоги, з'ясував, що під час адміністративного арешту Р. із ним поводитись як із підозрюваним у кримінальній справі, і слідчий допитував його стосовно справи про вбивство Адміністративний арешт підзахисного Р. був фактично використаний для того, щоб забезпечити його перебування як підозрюваного у кримінальній справі в розпорядженні слідчих органів, не забезпечуючи при цьому його процесуальних прав як підозрюваного, зокрема його права на захист.

Які саме порушення законодавства допущено відносно Р.? Оцініть ситуацію в світлі практики Європейського Суду з прав людини.

Кейси № 2

Підзахисний Л. у конфіденційній бесіді з захисником-адвокатом визнав себе винним у скоєнні злочину, проте відмовився визнавати себе винним перед слідством та судом. Підзахисний наполягав, що органи розслідування не мають необхідних доказів його вини, а отже, він має шанс бути виправданим за вироком суду. Л. просив адвоката зайняти активну позицію з виявлення обставин, що вказують на його невинуватість, та допомагати йому правильно формулювати доводи під час кримінального провадження.

Яку правову позицію має зайняти захисник?

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Питання для підготовки до заліку

1. Поняття безоплатної правової допомоги.
2. Сутність безоплатної правової допомоги.
3. Зміст права на безоплатну правову допомогу.
4. Правове регулювання реалізації права на безоплатну правову допомогу за законодавством України.
5. Право на безоплатну правову допомогу у міжнародному законодавстві.
6. Система безоплатної правової допомоги за законодавством України.
7. Функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні.
8. Напрями реформування сфери безоплатної правової допомоги в Україні.
9. Взаємодія Національної асоціації адвокатів з органами системи безоплатної правової допомоги.
10. Управління системою безоплатної правової допомоги.
11. Особливості та порядок фінансування системою безоплатної правової допомоги.
12. Системи безоплатної правової допомоги в сучасному світі.
13. Системи безоплатної правової допомоги у країнах ЄС.
14. Склад комісії з проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.
15. Повноваження комісії з проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.
16. Порядок оголошення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.
17. Подання адвокатом документів для участі у конкурсі.
18. Вимоги до професійного рівня адвокатів.
19. Методика оцінювання адвокатів, які приймають участь у конкурсі.
20. Порядок проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.
21. Порядок оскарження рішення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги.
22. Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.
23. Предмет контракту (договору) з адвокатом та умови його укладання.
24. Порядок розірвання контракту (договору) з адвокатом.
25. Повноваження адвокатів при наданні безоплатної вторинної правової допомоги.
26. Оплата праці адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.
27. Відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.
28. Методика обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.
29. Дії адвоката після прийняття доручення з надання безоплатної вторинної правової допомоги.
30. Порядок складення протоколу першого побачення з клієнтом.
31. Захист клієнта під час адміністративного затримання.
32. Тактика захисту клієнта, до якого застосовано адміністративний арешт.
33. Захист особи, затриманою за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.
34. Участь адвоката при розгляді клопотання слідчого про обрання запобіжного заходу слідчим суддею.
35. Оскарження адвокатом ухвали слідчого судді про обрання запобіжного заходу.
36. Адвокатська діяльність на стадії досудового розслідування.

- 37. Участь адвоката при врученні підозри.
- 38. Тактика правової допомоги при допиті клієнта.
- 39. Роль адвоката при врученні обвинувального акту.
- 40. Тактика адвоката при ознайомленні з матеріалами кримінального провадження.
- 41. Відкриття матеріалів кримінального провадження стороною захисту.
- 42. Тактика захисту у судовому провадженні.
- 43. Роль адвоката у підготовчому судовому засіданні.
- 44. Участь захисника при проведенні окремої процесуальної дії.
- 45. Гарантії адвокатської діяльності під час надання безоплатної правової допомоги.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: АТЕСТАЦІЯ, ЗАЛІК

Студента вважають допущеним до семестрового заліку лише за умови виконання всіх видів робіт, передбачених планом нормативної дисципліни.

Засоби діагностики успішності навчання

Критерії виставлення оцінок по національній шкалі балів

Контроль знань з курсу «Адвокатура у системі надання безоплатної правової допомоги» здійснюється протягом семестру здебільшого під час семінарських занять та виконання індивідуальних і самостійних завдань, написання та захисту рефератів, підготовки доповідей.

Наприкінці семестру студенти денної форми навчання складають залік в усній формі.

Поточний і підсумковий контроль успішності та якості підготовки студентів оцінюється за п'ятибальною шкалою.

На оцінку «відмінно» (5 балів) – заслуговує повна, правильна і точна відповідь студента на всі питання, які зазначені у білеті, затвердженому на засіданні кафедри. Відповідь студента свідчить про те, що він в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, термінами, може чітко висловлювати свою думку. При виставленні відмінної оцінки може враховуватися активна участь студента у науково-дослідницькій роботі університету.

На оцінку «добре» (4 бали) – заслуговує повна і правильна відповідь, яка вказує на те, що студент взагалі володіє навчальним матеріалом, термінами, може висловити свою думку робити логічні висновки, але його знання, в основному, базуються на матеріалах підручнику або навчального посібнику.

На оцінку «задовільно» (3 бали) – заслуговує правильна, але неповна відповідь, яка свідчить про те, що студент вивчав матеріал, але не може логічно та повно висловити свою думку.

Методи навчання

Кафедрою організації судових, правоохоронних органів та адвокатури читається курс лекцій, у ході яких вживаються заходи, спрямовані на використання сучасних технологій (методів) при одержанні освіти у закладах вищої освіти шляхом відвідування лекцій і проведення семінарських, практичних занять.

В рамках навчального курсу «Адвокатура у системі надання безоплатної правової допомоги» викладачі кафедри в процесі навчання (читання лекцій, проведення семінарських занять і практичних занять) велике значення приділяють сучасному методу наочності, який дозволяє студенту швидше запам'ятати і зрозуміти навіть найбільш складні явища. Лекторами при викладанні матеріалу застосовуються схематичні малюнки, схеми, діаграми, графіки, які складають і демонструють при читанні лекцій. Одночасно лектори пропонують здобувачам вищої освіти зафіксувати надане у конспектах, а у ході підготовки до семінарського або практичного заняття створити і обговорити свої варіанти демонстраційного матеріалу.

Слід зазначити, що семінарські заняття не повторюють, а доповнюють і поглиблюють теми лекційного курсу. Готуючись до семінару, здобувачі вищої освіти вчаться обґрунтовувати і формулювати свої думки, працюючи на семінарському занятті - набувають навички публічних виступів, ведення дискусії, виявляють свої знання, демонструючи обізнаність у набутті теоретичних знань та знань з діючого законодавства, формулюють наукову позицію та вчаться її відстоювати, що є істотним для юриста, зміцнює впевненість в знаннях, переконаннях і свідомості. Для підготовки до семінарів пропонуються теми, плани семінарів у вигляді переліку питань, які виносяться для обговорення, орієнтовний перелік рефератів та самостійних робіт, рекомендується література для вивчення теми. Поряд з рекомендованою літературою можна використати інші доступні джерела.

Одним з продуктивних методів засвоєння програми курсу є метод проведення рольових ігор під час практичних занять. Окрім того, застосовується метод вивчення та аналізу існуючих

актів суду, прокуратури та інших правоохоронних органів. Крім того, здобувачам вищої освіти пропонується самостійно скласти подібні акти, які потім будуть озвучені та обговорені у групі на практичних заняттях.

В кінці семінару викладач коротко формулює основні положення обговорюваної теми, оцінює виступи учасників семінару і робить узагальнюючий висновок. Пропущений з будь-яких причин семінар, а також незадовільний виступ на занятті необхідно протягом тижня відпрацювати.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Нана Мезенівна БАКАЯНОВА
Ірина Олександрівна КІСЛІЦИНА**

АДВОКАТУРА У СИСТЕМІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Навчально-методичний посібник

Освітня програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня магістра права
в Національному університеті «Одеська юридична академія»
галузь знань – 081 «Право»
спеціальність – 08 «Право»

Підписано до друку 07.08.2020.
Формат 60х84/16. Ум-друк. арк. 4,95.
Наклад 100 прим. Зам. № 2008-13.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com